

EWELINA FALKOWSKA

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

SUSHI I ŁADNE DRZEWKA STEREOTYPIZACJA JAPONII W PROGRAMIE PYTANIE NA ŚNIADANIE W LATACH 2020–2022

1. Wprowadzenie. 2. Bogactwo kulturowe Japonii. 3. Struktura programu Pytanie na Śniadanie. 4. Japonia w Pytaniu na Śniadanie. 5. Zakończenie

Słowa kluczowe: Japonia, Pytanie na Śniadanie, telewizja śniadaniowa, kultura, stereotyp

1. WPROWADZENIE

Celem artykułu jest próba weryfikacji, czy Kraj Kwitnącej Wiśni jest prezentowany w Pytaniu na Śniadanie stereotypowo. Wykorzystując metodę analizy zawartości treści, autorka zamierza przyrzeć się dostępnym w Sieci odcinkom programu, w których mowa jest o Japonii, zweryfikuje, jakich gości zaprasza się do telewizji śniadaniowej oraz czy prezenterzy należycie przygotowują się do prowadzenia audycji na konkretny temat. Autorka będzie poszukiwać odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jakie treści o Japonii są najczęściej poruszane przez dziennikarzy?
- Czy w Pytaniu na Śniadanie infantylizuje się oraz upraszcza tematykę związaną z kulturą Kraju Kwitnącej Wiśni? A jeśli tak, to w jaki sposób?
- Czy na przestrzeni lat styl mówienia o Japonii i jej kulturze zmienia się, czy ulega profesjonalizacji?

Artykuł składa się z trzech części. W części teoretycznej autorka opisuje najważniejsze elementy kultury japońskiej. Wskazuje najhuczniej obchodzone święta i tradycje wpływające na życie Japończyków oraz przywołuje teksty kultury na stałe wpisane w popkulturowe dziedzictwo. Przedstawia również najczęściej pojawiające się stereotypy dotyczące Kraju Kwitnącej Wiśni. W części drugiej opisano powstanie oraz rozwój telewizji śniadaniowej Pytanie na Śniadanie. Zweryfikowano, czy jest ona rzetelna w przekazywaniu treści oraz przedstawiono opis dominujących w niej materiałów. Poddano również ocenie opiniotwórczą rolę, jaką pełni Pytanie na Śniadanie oraz jaka grupa wiekowa stanowi większość jego odbiorców. Trzecia

część artykułu ma charakter badawczy. Przeanalizowano w niej wybrane odcinki programu, w których mowa była o Japonii. Podjęto próbę wskazania występujących tam błędów oraz niedopatrzeń wydawców i dziennikarzy, takich jak: clickbaity, niedoinformowanie prowadzących czy niewłaściwy wybór osób zapraszanych do programu. Porównano także liczbę odcinków o Kraju Kwitnącej Wiśni emitowanych w poszczególnych latach wybranych do analizy. Zaproponowany w pracy zakres czasowy związany jest z liczbą publikowanych materiałów. Od 2020 do 2022 r. pojawiło się najwięcej wzmianek dotyczących Japonii, co daje możliwość przeanalizowania w tym czasie wielu treści oraz szerszego spojrzenia na problem.

2. BOGACTWO KULTUROWE JAPONII

Japończycy są narodem żyjącym na wyspie, a ich tożsamość w znacznej mierze ukształtowała się pod wpływem poczucia izolacji, mimo niewielkiej odległości od stałego lądu azjatyckiego¹. Wszystko to wzbudza coraz większe zainteresowanie ze strony Zachodu. Niewiele osób może pozwolić sobie na wyjazd do tak dalekiego i drogiego kraju, dlatego realne zetknięcie z japońskimi tradycjami jest bardzo trudne. By móc się z nimi zapoznać, ludzie sięgają do książek, artykułów czy programów telewizyjnych, które mają za zadanie przybliżyć im to, czego są tak ciekawi. Niestety w wielu źródłach można natrafić na powielane stereotypy, a autorzy zwykle piszą powierzchownie o kwitnących wiśniach i górze Fuji – popularnych motywach na pocztówkach czy w książkach. Ta płytkość prowadzi do pomijania bogatej symboliki. Sakura², znana i łączona z tym krajem, ma specjalne znaczenie. Turyści zachwycają się pięknymi drzewami i często, wybierając się do Nippon³, decydują się na porę roku, w której zaczynają kwitnąć wiśnie, nie zdając sobie sprawy, że są one nie tylko kwiatem Japonii, ale ważnym symbolem ceremonialnym. Rozkwit trwa stosunkowo krótko, ale przez odmienny klimat panujący na terenie kraju, zaczynając od południa, na północy kończąc, drzewa kwitną około pięciu tygodni. Dla Japończyków kwiat wiśni, ze względu na swoją krótką żywotność, symbolizuje kruchość i przemijalność życia. Istnieje również specjalna wielowiekowa tradycja dedykowana podziwianiu piękna tych kwiatów – Hanami. W porze rozkwitu wiśni parki są tłumnie odwiedzane przez Japończyków, tam wspólnie spędzają czas, nierzadko do późnego wieczora, pod drzewami obsypanymi delikatnym kwieciem⁴.

Góra Fuji, również będąca reprezentacyjnym elementem Japonii, to czynny wulkan i jednocześnie najwyższy szczyt kraju, święte miejsce dla mieszkańców, ponieważ uważa się ją za boską siedzibę. Stało się tak za sprawą baśni *Zbieracz bambusa i księżycowe dziecię*. Według niej dawny cesarz, którego opuściła Księżycowa

¹ C. Anderssen, *Krótką historia Japonii. Od samurajów do sony*, tłum. A. Śledzińska, Warszawa 2009, 20.

² Kwiat wiśni po japońsku.

³ Dawna nazwa Japonii – Nihon. W dosłownym tłumaczeniu oznacza „Kraj wschodzącego słońca”.

⁴ Biuletyn Informacyjny, *Święta i festiwale w Japonii*, Ambasada Japonii w Polsce, czerwiec 2011, <https://www.pl.emb-japan.go.jp/kultura/documents/Biuletyny/biuletyn0611.pdf> (dostęp: 29.10.2023).

Księżniczka Kaguya, nakazał sługom zanieść na szczyt najwyższej góry ostatni dar od ukochanej. Pożegnalny list oraz eliksir życia zostały tam spalone, a dym, który unosił się nad szczytem, spowodował, że ludzie zaczęli nazywać górę nieśmiertelną. Uproszczona przez lata nazwa jest stosowana do dziś – Fuji⁵.

Natura była niegdyś w Japonii postrzegana jako coś mistycznego i niewyobrażalnego, przestrzeń święta zamieszкана przez bogów⁶. Młodzi Japończycy, idąc z duchem czasu, pielęgnują jednak tradycję swojego kraju przez wychowanie, w którym bardzo duży nacisk kładzie się na znajomość i utrzymanie narodowych zwyczajów. To one czynią ich wyjątkowymi oraz pomagają zachować to co najcenniejsze. Dużą rolę w życiu społecznym odgrywają różnego rodzaju festiwale i święta związane z naturą, niektóre z powodzeniem obchodzone są od ponad tysiąca lat. Liczba świąt jest w Japonii trudna do sprecyzowania, ponieważ poza tymi o zasięgu ogólnokrajowym istnieją też lokalne, które różnią się w zależności od regionu. Niektóre mają swoje źródło w religiach – buddyzmie oraz shinto. Poza tym, jako że naturalny rytm przyrody odgrywa ogromną rolę w życiu Japończyków, wiele z festiwali związanych jest ze zmianami pór roku. Przykładowo, na północy Japonii, na wyspie Hokkaidō, zimą w styczniu i lutym organizowane są festiwale śniegu – Yuki Matsuri. To wystawa i konkurs rzeźb stworzonych z lodu o przeróżnych kształtach, sięgających nawet kilkunastu metrów, przyciągających co roku licznie tych, które chcą podziwiać śnieżne konstrukcje⁷.

Jednym z najważniejszych świąt jest Ganjistsu, czyli Nowy Rok, według tradycji decyduje o nowo rozpoczętym cyklu. Nie jest obchodzony tak hucznie, jak chociażby w Polsce. To raczej okres na spędzenie czasu z rodziną, odwiedzenie świątyń i rozmyślania. O północy w świątyniach słychać dzwony bijące dokładnie 108 razy – ponieważ tyle według tradycji buddyjskiej jest pokus czyhających na człowieka. Dźwięk dzwonu ma na celu je odegnąć. Obchody trwają cztery dni, od 31 grudnia do 3 stycznia, a pierwsze trzy dni nowego roku są czasem na regenerację. W tym okresie Japończycy ustalają postanowienia na kolejne dwanaście miesięcy oraz wysyłają kartki z życzeniami. Na stołach nie brakuje tradycyjnych potraw, z których najważniejszy jest makaron gryczany *toshikoshi soba*, symbol przejścia ze starego do nowego roku. Istotne jest również to, co śni się w nocy z 1 na 2 stycznia. Traktowane jest to jako wróżba na najbliższy rok. Za dobre znaki uznaje się górę Fuji, jastrzębia i bakłażana.

Kolejny ważny dzień w japońskim kalendarzu to święto upamiętniające zmarłych, nazywane Obon, które celebrowane jest przez trzy dni od 13 do 16 sierpnia. Oprawa jest niezwykle spektakularna, pełna świateł i tańca. Japończycy wierzą, że w tym czasie dusze zmarłych powracają na Ziemię, by ponownie spotkać się ze swoimi rodzinami. Przyrządza się specjalne potrawy i zostawia na ołtarzach, by goście przybyli zza światów mogli się najeść. W niektórych regionach przygotowuje się z bakłażana, ogórka i wykałaczek figury zwierząt, na których zmarli przybywają oraz wracają razem z podarunkami po skończonym święcie. Wieczorem zapalane są

⁵ Yei T. Ozaki, *Baśnie japońskie*, tłum. A. Wosińska, Bydgoszcz 2016, 7–27

⁶ A. Kerr, *Japonia utracona*, tłum. M. Kwiecieńska-Decker, Kraków 2019, 19.

⁷ Biuletyn Informacyjny, *Święta...*, dz.cyt. (dostęp: 29.10.2023).

lampiony, by oświetlić drogę do zaświatów przybyłym członkom rodziny. Jednak najważniejszym elementem całego święta są rytualne tańce nazywane *bon odori*, które często prezentowane są na ulicach miast. Kolorowe procesje tancerzy składają się zarówno z mężczyzn, jak i kobiet w różnym wieku⁸.

Podczas świąt Japończycy jednoczą się wspólną celebracją, jednak w życiu codziennym niestety ich stosunki są bardziej skomplikowane. Jednym z powodów może być system edukacyjny, który zniechęca Japończyków, by wprost mówili to, co myślą. Na przeszkodzie stoi też hierarchiczna struktura społeczeństwa. W dawnych czasach stosunki między panem a poddanym były czymś zwyczajnym, ale relacje między równymi sobie – nie⁹. Taki podział zostawił po sobie ślad. Nawet w tak rozwiniętym kraju jak Japonia, dalej istnieją miejsca, w których widoczna jest hierarchiczna struktura, a są nimi przede wszystkim firmy i korporacje.

W tym nowoczesnym państwie mocno rozwinął się kult pracy. W drugiej połowie XX w. nastąpił czas przemian, gdyż szukano skutecznych rozwiązań na odbudowę kraju po wojennych zniszczeniach. W latach 50. XX w., w trakcie tworzenia nowych ram politycznych i społecznych, dochodziło do starć pomiędzy grupami interesów. Jednak to następna dekada stała się czasem super-wzrostu gospodarczego i początkiem kształtowania się Japonii, jaką znamy dziś¹⁰. Jak podaje serwis Obserwator Gospodarczy z 6 sierpnia 2022 r., średni czas pracy Polaka mającego umowę o pracę wynosi 39,8 godzin¹¹. Podczas gdy według różnych źródeł Japończycy w ciągu tygodnia spędzają w miejscu zatrudnienia nawet dwukrotnie więcej czasu. Przez to nierzadkim widokiem są mężczyźni śpiący na stacjach metra, przystankach czy na ulicach, ponieważ przerwa między końcem pracy a początkiem często jest za krótka, by wrócić do domu oraz położyć się spać. Postanawiają więc zostać i więcej czasu przeznaczyć na odpoczynek. Przez to powstały *inemuri*¹². Spanie na własnym biurku jest nierzadko doceniane przez przełożonych, ponieważ sygnalizuje, iż pracownik jest tak poświęcony temu, co robi, że nie znajduje czasu na należyty odpoczynek. Rzadziej spotykanym widokiem będzie kobieta śpiąca na przystanku. Młode Japonki znajdują miejsca zatrudnienia w różnych sektorach nawet tych, które kiedyś były uznawane tylko dla mężczyzn. Ich pracę traktuje się raczej jako etap przejściowy. Większość pań po wyjściu za mąż oraz urodzeniu dziecka rezygnuje z aktywności zawodowej, ponieważ tradycyjne japońskie oczekiwania wobec kobiety to pełnienie ról żony i matki¹³.

W pracy respekt do pracowników z dłuższym stażem jest czymś oczywistym, wiąże się to z zakorzenioną tradycją szanowania osób starszych. Japończycy niechętnie zmieniają miejsce zatrudnienia, raczej przywiązują się do konkretnej firmy, w której budują swoją pozycję. Pojawienie się w nowym miejscu wiąże się m.in.

⁸ Tamże.

⁹ A. Kerr, dz.cyt., 75–76.

¹⁰ C. Anderssen, dz.cyt., 111–112.

¹¹ R. Ditrich, *Ile pracują Polacy? Ekonomisci PIE sprawdzili*, Obserwator Gospodarczy, <https://obserwatorgospodarczy.pl/2022/08/06/ile-pracuja-polacy-ekonomisci-pie-sprawdzili/> (dostęp: 29.10.2023).

¹² Drzemki w pracy.

¹³ *Japońskie kobiety*, „O Japonii – subiektywnie”, blog, 27.09.2022, <https://matsuki.pl/kobiety-w-japonii/> (dostęp: 16.11.2023).

z tym, że „tracą” swoje wcześniejsze stanowisko. Zwracając się do starszych, nawet jeśli osoba urodziła się dzień wcześniej niż rozmówca, muszą używać odpowiednich zwrotów, będąc przy tym niezwykle grzecznymi. Gdy szef czy inna starsza osoba z pracy zaprasza pracowników na Nomikai¹⁴, z reguły się nie odmawia, nawet jeżeli ma się inne plany, gdyż byłoby to uznane za nietakt. Z tego względu Japończycy nie biorą pod uwagę nieuczestniczenia w służbowych wyjściach i zawsze po zaproszeniu kończą w barze, nierzadko pijani. Bycie postrzeganym jako kulturalna osoba jest dla Japończyków niezwykle ważne.

Warto wspomnieć o tym, że w Japonii to, co zewnętrzne niestety jest często cenniejsze niż to co wewnętrzne, chociaż to pewnego rodzaju uproszczenie. Odnosi się to jednak do wielu sfer życia, np. do wcześniej wspomnianej sztucznej grzeczności, czy tego, że produkty w sklepach wyglądają idealnie, lecz po zakupie okazują się bez smaku. Piękno w Kraju Kwitnącej Wiśni jest czymś niemal niezbędnym. Japonki starają się zatrzymać starzenie i sprawić by były ‘nieskazitelne’, używają przy tym bardzo wielu kremów, maseczek oraz serum, mających ujędrnić i rozświetlić ich skórę. Z tego względu rynek kosmetyczny w Japonii jest trzecim największym na świecie, zaraz po USA i Chinach¹⁵, a japońskie produkty są pożądanym w wielu krajach.

W Kraju Kwitnącej Wiśni niezwykle ważna jest etykieta i panujące, powszechnie znane, niepisane zasady związane z życiem codziennym. Niewątpliwie warto się z nimi zapoznać, mając w planie wizytę w tym państwie, dzięki temu możemy uniknąć potencjalnych nieprzyjemnych sytuacji i pozytywnie zaskoczyć mieszkańców Nippon. Dotyczą one zachowania w sklepach, komunikacji miejskiej czy wizyt w czyimś domu. W Japonii w pociągu czy w metrze raczej nie rozmawia się przez telefon, wycisza się go oraz powstrzymuje od interakcji z współpasażerami. Do autobusów wsiada się środkowymi oraz tylnymi drzwiami – przednie zostawione są dla osób wysiadających. Co ciekawe, na peronach, miejsca, gdzie zatrzymuje się pociąg, są oznaczone, pomaga to w uniknięciu zbędnego zamieszania i zdecydowanie usprawnia ruch. Może właśnie dlatego japońskie pociągi się nie spóźniają.

Jednymi z często odwiedzanych miejsc są gorące źródła nazywane *onsenami*, które przez aktywność sejsmiczną Japonii są dość liczne w całym kraju. Od wieków stanowią one nieodłączną część kultury, co bardzo często jest ukazywane w filmach. Wielu Japończyków wybiera gorące źródła jako miejsce weekendowych wycieczek, między innymi przez dobry wpływ tej wody na skórę. Ze względu na specyfikę miejsca, należy stosować się do określonych zasad, np. należy dokładnie umyć się przed wejściem do onsenu i powstrzymać od głośnych rozmów, ponieważ jest to miejsce do relaksu. Co ciekawe, osoby posiadające tatuaże muszą przed wejściem całkowicie je zakryć, w innym wypadku mogą zostać wyproszone¹⁶.

„Popkultura jest zwierciadłem swoich czasów”, są to słowa pisarza Michała Wiśniewskiego, które pojawiły się w jednym z jego artykułów pisanych dla interne-

¹⁴ Są to najczęściej zakrapiane spotkania, mające ułatwić nawiązanie bliższej znajomości; odbywają się zazwyczaj z szefostwem i kolegami z pracy.

¹⁵ Polska Agencja Inwestycji i Handlu, https://www2.paih.gov.pl/20220517/webinarium_sektor_kosmetyczny_japonia (dostęp: 11.11.2023).

¹⁶ Biuletyn informacyjny, *Życie i zwyczaje w Japonii*, Ambasada Japonii w Polsce, marzec 2016, <https://www.pl.emb-japan.go.jp/kultura/documents/Biuletyny/biuletyn0316.pdf> (dostęp: 09.11.2023).

towego magazynu – *dwutygodnik.com*¹⁷. Według mnie w idealny sposób określają to jak duży wpływ na popkulturę ma historia współczesna i aktualne wydarzenia. Nie inaczej było w Japonii. Wiele kultowych produkcji miało swoje źródło w przemianach, z którymi zetknęli się mieszkańcy Kraju Kwitnącej Wiśni. Z traumy związanej z wybuchem bomby atomowej¹⁸ powstała *Godzilla*. W wielu produkcjach Hayao Miyazakiego, np. *Ruchomy zamek Hauru*, regularnie pojawia się motyw wojny. Jest to związane z jego przeszłością. Reżyser urodził się w 1941 r., w rodzinie posiadającej fabrykę z częściami do myśliwców, czerpiącej korzyści z trwającego konfliktu i nieponoszącej przy tym strat, jakich doświadczyło społeczeństwo japońskie. Powojenne cierpienie, jakie zaobserwował młody Miyazaki, wywoływało u niego poczucie winy i zwątpienie w wartość swojej rodziny¹⁹. Z kolei protesty studenckie z lat 70.²⁰ wpłynęły na twórczość Mamoru Oshiego, co można zaobserwować chociażby w *Ghost in the Shell*²¹.

Anime są to japońskie filmy animowane, zwykle inspirowane mangami (japońskimi komiksami) lub gramami, kierowanymi do widzów o różnych zainteresowaniach. Pierwsze tego typu produkcje powstały w odpowiedzi na duże zainteresowanie wspomnianymi komiksami²². Stały się znakiem rozpoznawalnym Japonii na całym świecie, choć ich początki wcale tego nie zapowiadały. Produkcje, jakie znamy dzisiaj, rozwinęły się w latach 70. i 80., na co wpływ w znacznej mierze miała wzrastająca popularność języka japońskiego wśród tłumaczy. Przełożyło się to na rozpowszechnienie dzieł na świecie w rodzimych językach²³.

Momentem przełomowym popularności anime był 1997 r. Zaczęło się od niecodziennej reklamy w gazecie „Asahi Shimbun”, która zachęcała do obejrzenia filmu

¹⁷ M.R. Wiśniewski, *Otaku muszą umrzeć*, „dwutygodnik.com” 02/2016, nr 181, <https://www.dwutygodnik.com/artukul/6459-otaku-musza-umrzec.html> (dostęp: 13.11.2023).

¹⁸ Podczas II wojny światowej Stany Zjednoczone zdecydowały się zaatakować dwa japońskie miasta: Hiroszimę i Nagasaki. Zrzucenie bomb atomowych miało zmusić Japończyków do poddania się, tym samym przyspieszając koniec konfliktu. W 1945 r. kolejno 6 oraz 9 sierpnia na miasta spadły ogromne ładunki, które całkowicie zniszczyły miasta i zabiły tysiące osób.

Hiroszima i Nagasaki. Dlaczego zrzucono bomby jądrowe?, „Historia Do Rzeczy” 2023, <https://historia.dorzeczy.pl/druga-wojna-swiatowa/468117/hiroszima-i-nagasaki-dlaczego-zrzucono-bomby-jadrowe.html> (dostęp: 7.01.2024).

¹⁹ S. Wasiński, *Światy mityczne, światy logiczne, Odmienne wizje w twórczości*, Studia Ghibli 2015, <https://wchlonytyprzezorient.wordpress.com/2015/11/06/swiaty-mityczne-swiaty-logiczne-odmienne-wizje-w-tworczosci-studia-ghibli/> (dostęp: 7.01.2024).

²⁰ W maju 1968 r. przez Tokio przetoczyła się fala strajków studenckich, z początku przeciw profesorom, następnie przeradzając się w bunt i ogólne niezadowolenie z systemem. Trwająca wojna w Wietnamie, czyniła Japonię zapleczem wojennych operacji Stanów Zjednoczonych. Młodzi ludzie chcieli poznać prawdę o wojnie. Doprowadziło to m.in. do masowych strajków, na ulice wychodzili zwolennicy różnych ideologii, co w późniejszych czasach dało początek japońskiemu terroryzmowi.

M. Kruczkowska, *Czerwone lata Japonii*, „Gazeta Wyborcza” 26.03.2007, <https://wyborcza.pl/7,75248,4015179.html> (dostęp: 5.02.2024).

²¹ M.R. Wiśniewski, *Otaku muszą umrzeć*, dz.cyt. (dostęp: 13.11.2023).

²² I. Brzeska, K. Bystrek, *Czym jest anime?*, „Język filmu. Zrozumieć kino i inne media” blog 28.05.2021, <https://jezykfilmu.pl/2021/05/28/czym-jest-anime/> (dostęp: 5.02.2024).

²³ *Anime – historia fenomenu*, <https://www.atominium.com/pl/blog/dla-tlumaczy/anime-historia-fenomenu/> (dostęp: 14.11.2023).

The End of Evangelion. Wbrew wstępnym spekulacjom, produkcja okazała się ogromnym sukcesem. Tak wielkie zainteresowanie filmem miało związek z tym, że wielu młodych Japończyków utożsamiało się z głównym bohaterem. Bezsilny i samotny Shinji Ikari był w pewien sposób odbiciem młodego pokolenia, które podczas szybkiego wzrostu gospodarczego nie mogło znaleźć swojego miejsca w świecie. Film był kontynuacją serialu z 1995 r. *Neon Genesis Evangelion*, który po premierze filmu zyskał na popularności²⁴.

Kultowymi produkcjami, znanymi nie tylko wśród fanów, są dzieła Studia Ghibli. Zostało ono założone w 1985 r. przez Hayao Miyazakiego, jego wieloletniego współpracownika Isao Takahata oraz Toshio Suzuki²⁵. Działo już od 38 lat i w tym czasie stworzyło aż 24 produkcje, które do tej pory otrzymały 13 nagród oraz 16 nominacji w różnych branżowych konkursach. Największym odznaczeniem był zdecydowanie otrzymany w 2003 r. Oscar za najlepszy długometrażowy film animowany dla: *Spirited Away: W krainie Bogów* z 2001 r.²⁶. Opowiada on o dziesięcioletniej dziewczynce Chihiro, która przypadkowo wraz z rodzicami trafia do tytułowej Krainy Bogów. Jej opiekunowie przez głód decydują się na zjedzenie potraw nieprzeznaczonych dla nich. W efekcie zostają zamienieni w świny, ponieważ przygotowana uczta była ofiarowana Bogom. Dziewczynka postanawia odnaleźć i uratować rodziców, co okazuje się niezwykle trudnym zadaniem.

Motyw przygód, niebezpieczeństw i walk, nierzadko wzbogacony elementami nadprzyrodzonymi, cechuje najpopularniejsze anime i mangi nazywane potocznie tasiemcami²⁷. Zaliczyć do nich można produkcje, które kojarzy każdy fan fantastyki. Są nimi między innymi: *Dragon Ball*, *Naruto* czy *One Piece*. To, co łączy wymienione przeze mnie tytuły, to niezwykle długi czas ich 'emisji'. Uwzględniam tu nie tylko dystrybucję telewizyjną, ale również tę związaną z publikowaniem nowych rozdziałów mang. Rekordzistą jest zdecydowanie ostatnia wymieniona produkcja, której pierwszy odcinek został opublikowany w 1999 r. i do dziś co tydzień pojawia się kolejna część przygód kapitana pirackiej załogi²⁸. 12 listopada 2023 r. wyszedł dokładnie 1083 odcinek²⁹, emisja trwa 24 lata, a anime doczekało się nawet dobrego, co się często nie zdarza, aktorskiego wykonania, które można obejrzeć na Netflixie. Serial ukazał się w 2023 r., pierwszy sezon ma osiem odcinków, a twórcami są Matt Owens oraz Steven Maeda³⁰.

Na platformach streamingowych coraz liczniej pojawiają się nie tylko animowane produkcje. Pełnometrażowe filmy japońskie mogą wydawać się mieszkańcom Zachodu

²⁴ M. Alt, *Czysty wymysł. Jak Japońska popkultura podbiła świat*, tłum. D. Latoś, Kraków 2021, 234–236.

²⁵ J. Ryall, *The story of Studio Ghibli and Hayao Miyazaki: beautiful art and the passion that made anime a world beater*, tłum. własne, „myNews” 2021, <https://www.scmp.com/lifestyle/entertainment/article/3125121/story-studio-ghibli-and-hayao-miyazaki-beautiful-art-and> (dostęp: 15.11.2023).

²⁶ Filmweb, *Hayao Miyazaki – nagrody*, <https://www.filmweb.pl/person/Hayado+Miyazaki-12360/awards> (dostęp: 15.11.2023).

²⁷ Potoczna nazwa anime z bardzo wieloma odcinkami, emitowanego zwykle przez kilka lat.

²⁸ *One Piece*, reż. Kōnosuke Uda, <https://animemania.pl/one-piece/> (dostęp: 15.11.2023).

²⁹ *One Piece*, spis odcinków, <https://shinden.pl/titles/12-one-piece/episodes> (dostęp: 15.11.2023).

³⁰ *One Piece*, wersja aktorska, reż. Gorō Taniguchi, „Filmweb”, <https://www.filmweb.pl/serial/One+Piece-2023-10005631> (dostęp: 18.11.2023).

mieszkanką anime, horrorów i nudnych dramatów. Dzieje się tak za sprawą bardzo oszczędnej, specyficznej emocjonalności, która charakteryzuje Japończyków. Niewielka ilość gestów oraz powściągliwa mimika sprawiają, że produkcje mogą być trudniejsze w odbiorze dla zachodniego widza. Jednak to właśnie te cechy świadczą o oryginalności filmów oraz tworzą unikalny klimat pełen napiętej atmosfery i szeregu niedomówień³¹.

Japońskie filmy zasłynęły na świecie dzięki niezwykle utalentowanemu reżyserowi, scenarzyście oraz producentowi filmowemu – Akirze Kurosawie, uważnemu za jednego z najlepszych twórców światowego kina. W młodości interesował się malarstwem i przejawiał zdolności artystyczne. Szkoła, w której uczył się rysunku, popularyzowała wrażliwość europejską, co mogło wpłynąć na późniejsze wpływy zachodnie w jego dziełach. Po wygraniu konkursu na asystenta w jednej z wytwórni filmowych, miał okazję poznać proces powstawania filmu, sztukę montażu i tworzenia scenariuszy. Jego debiutancki film z 1943 r. *Saga o Judo*, nie odniósł sukcesu. Wszystko zmieniło się osiem lat później, wraz z premierą *Rashōmona*. Produkcja otrzymała kilka prestiżowych nagród i od czasu jej emisji, każdy film Kurosawy pokazywany był na Zachodzie³². Reżyser stworzył wiele kultowych produkcji, na których tle szczególnie wyróżnił się film *Siedmiu Samurajów* z 1954 r. Opowiadał o tytułowych siedmiu wojownikach, wynajętych przez rolników, by bronić wioski przed bandytami. W świat złożony z trzech grup społecznych reżyser tchnął nowe życie. Pomimo jednokolorowych kadrów oraz dość szorstkiej faktury, powstał dynamiczny obraz, stale zachwycający pokolenia odbiorców. Oparty na tym filmnie powstał jeden z największych klasyków westernu – *Siedmiu wspaniałych*³³.

Kurosawa uznawany jest za klasyka filmu, jednak japońscy twórcy w dalszym ciągu tworzą znakomite produkcje. Jednym z najnowszych dzieł jest *Drive My Car* – film Ryūsuke Hamaguchiego z 2021 r., który już zdołał wpisać się w historię japońskiego i światowego kina. Ta genialna produkcja, bo zdecydowanie tak można ją nazwać, nie przypomina popularnych amerykańskich hitów. Wyjątkowo długi, trwający aż trzy godziny, dramat z niezwykłą dokładnością opowiada o tym, że każdy stanowi osobny świat, którego nigdy nie będziemy w stanie zrozumieć całkowicie³⁴. Zaletą produkcji jest wielowątkowość. Przedstawia historię o zdradzie i miłości, wyrzutach sumienia, żałobie po stracie bliskiej osoby, wyjątkowym, wręcz terapeutycznym działaniu teatru, bliskości sztuki oraz życia³⁵. Ten w mistrzowski sposób dopracowany, poruszający najistotniejsze elementy życia, film otrzymał 40 nagród

³¹ Japońskie filmy, które musisz zobaczyć – klasyka japońskiego kina wg mistrza Oyakata, „Oyakata”, <https://oyakata.com.pl/ksiega-mistrza-oyakata/japonskie-filmy-ktore-trzeba-zobaczyc-klasyka-japonskiego-kina-wg-mistrza-oyakata/> (dostęp: 17.11.2023).

³² Akira Kurosawa – samuraj z kamerą w dłoni, „Polskie Radio” 2023, <https://www.polskieradio.pl/39/156/artykul/1215734,akira-kurosawa-%E2%80%93-samuraj-z-kamera-w-dloni> (dostęp: 8.01.2024).

³³ M. Czernic, *Siedmiu Samurajów* (1954), „Film.org” 2017, <https://film.org.pl/r/siedmiu-samurajow-1954-104096> (dostęp: 8.01.2024).

³⁴ Ł. Knap, *Japońskie filmy, które warto zobaczyć po seansie oscarowego „Drive My Car”*, <https://www.vogue.pl/a/japonskie-filmy-ktore-warto-zobaczyc-po-seansie-drive-my-car> (dostęp: 17.11.2023).

³⁵ P. Mossakowski, *Miłość, zdrada i Czechow. Recenzja filmu „Drive My Car” w reżyserii Ryūsukego Hamaguchiego*, „Kultura Liberalna” 2022, Nr 688, <https://kulturaliberalna.pl/2022/03/15/milosc-zdrada-i-czechow-recenzja-drive-my-car-ryusuke-hamaguchi-pawel-mossakowski/> (dostęp: 8.01.2024).

oraz 28 nominacji. Największym odznaczeniem był Oscar w 2022 r., za najlepszy pełnometrażowy film międzynarodowy³⁶.

Wspomniane powyżej dwie różne produkcje, które dzieli niemal 70 lat, obrazują jak na przestrzeni lat zmienia się japońskie kino. Zaczynało od historycznych i wojennych opowieści, mających dostarczyć akcji, przekształcając się w sentymentalne, ukazujące trud życia oraz indywidualne problemy bohaterów opowieści. Oczywiście obecnie pojawiają się filmy z motywem historycznym, a niegdyś również prezentowano niedogodności dawnego społeczeństwa, nie było to jednak częste. Aktualnie tworzy się produkcje, z którymi odbiorca może się utożsamić, co sprawi, że będzie chętniej do nich wracał.

Patrząc na półki w dużych księgarniach, zauważymy, że obecne coraz częściej pojawiają się książki japońskich pisarzy. Warto zauważyć, że twórcy nierzadko mocno skupiają się na przeżyciach własnych bohaterów. Powstają nie tylko popularne, klasyczne formy, ale i niecodzienne, zaciekawiające czytelnika rozwiązania o nowatorskim, świeżym charakterze³⁷. Najpopularniejszymi wątkami są te o miłości, przyjaźni, walce z traumami, stracie, wartościach, klasowości społeczeństwa, poszukiwaniu celu oraz własnej tożsamości. W Polsce rozpowszechnianiem japońskiej literatury współczesnej zajmują się między innymi wydawnictwa Tajfuny oraz Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pisarzem szczególnie wyróżniającym się jest Haruki Murakami – aktualnie najpopularniejszy pisarz pochodzący z Kraju Kwitnącej Wiśni. W jego dziełach odnaleźć można wiele odniesień do cywilizacji zachodniej, a przy tym jest ‘bardzo japoński’. Jego rodzice byli wykładowcami kultury japońskiej, przez co Murakami wzrastał w silnym poszanowaniu tradycji swojego kraju. Jego książki, mocno osadzone w rzeczywistości, wypełniają jednak elementy nadprzyrodzone. Dlatego przypisuje się je do realizmu magicznego. Charakterystycznym elementem pojawiającym się w powieściach Murakamiego, jest brak pewności zarówno czytelnika, jak i bohatera, co do tego, co jest jawą, a co złudzeniem. Dzięki swojemu oryginalnemu stylowi Japończyk od kilku lat znajduje się wśród pewnych kandydatów do Literackiej Nagrody Nobla³⁸.

W ostatnim czasie popularność zyskała seria książek innego japońskiego twórcy – Toshikazu Kawaguchiego. Ten dramaturg i pisarz stworzył serie *Zanim wystygnie kawa*, składającą się z trzech książek³⁹. Trylogia opowiada o nietypowej kawiarni, która daje swoim gościom możliwość, cofnięcia się w czasie, pod warunkiem że wrócą zanim ich kawa wystygnie. Każda z przybyłych osób ma własną historię, którą stopniowo odkrywa czytelnik. Goście odwiedzający kawiarnię mają różne problemy, jednak wszystkich łączy jeden cel – chcą zobaczyć kogoś, kto nie jest już częścią ich życia.

³⁶ Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Drive+My+Car-2021-875490/awards> (dostęp: 17.11.2023).

³⁷ *Literatura japońska: historia i najważniejsze dzieła literackie, które warto znać!*, 2021, <https://skupszop.pl/blog/literatura-japonska-historia-i-najwazniejsze-dziela-literackie-ktore-warto-znac> (dostęp: 18.11.2023).

³⁸ J. Krasny, M. Gancarczyk, *Top 5 Japońskich pisarzy na Światowy Dzień Origami*, <https://czytaj.pl/2018/10/24/top-5-japonskich-pisarzy-na-swiatowy-dzien-origami/> (dostęp: 18.11.2023).

³⁹ D. Niećko, Tłum na spotkaniu ze słynnym pisarzem, 2023, <https://tvs.pl/informacje/tlum-na-spotkaniu-z-pisarzem-zobaczcie-kolejke/> (dostęp: 8.01.2024).

Psychologia społeczna wyróżnia trzy podstawowe pojęcia, za pomocą których opisuje stosunki międzygrupowe. Są nimi: *stereotyp*, *uprzedzenie* i *dyskryminacja*. *Stereotypem* określa się zarys przedstawiający grupę lub rodzaj osób wyodrębnionych z powodu jakiejś łatwo zauważalnej, określającej ich społeczną tożsamość cechy (np. płeć, rasa, narodowość, wiek czy zawód). Jest to schemat zwykle bardzo uproszczony, nadogólny, niepodatny na zmiany pod wpływem nowych informacji oraz społecznie podzielany, będąc elementem kultury jakiejś społeczności. Pokrewnym pojęciem jest *uprzedzenie*, czyli negatywny lub (rzadziej) pozytywny stosunek do członków jakiejś grupy utrzymywany tylko z powodu ich przynależności. *Dyskryminacja* z kolei, to negatywne lub niesprawiedliwe zachowanie względem osób zaliczających się do stereotypizowanej grupy, wyłącznie na podstawie samego należenia do grupy, a nie indywidualnych cech⁴⁰.

Stereotypy są więc prostymi, błędnymi i bardzo często negatywnymi przekonaniami na temat jakiejś grupy ludzi. Kształtują się przede wszystkim pod wpływem trudności w zrozumieniu innych kultur, co prowadzi do wielu uproszczeń, które często okazują się szkodliwe. Na rozprzestrzenianie się różnych przekonań o Japonii i Japończykach wpływ ma moda na ten kraj, szczególnie zauważalna na Zachodzie. Coraz więcej osób spotyka się z japońskimi tradycjami czy kuchnią, nie starając się przy tym zgłębić ani poszerzyć wiedzy. Nierzadko też porównują swoją kulturę z tą panującą na wyspie, uznając własną za coś oczywistego i poprawnego⁴¹. Fałszywy obraz, jaki powstaje w głowach ludzi, prowadzi np. do gloryfikacji Japonii. Wielu uznaje ją za miejsce absolutnie niezwykle, inspirujące oraz INNE. Oczywiście Kraj Kwitnącej Wiśni ma wiele do zaoferowania i bez wątpienia dla Europejczyka jest egzotyczny, ale nie należy zapominać, że wiele „inności” wynika ze stereotypów, a nie rzeczywistych działań czy tradycji.

Nippon to bezpieczne miejsce. Oceniając je przez pryzmat przestępstw pospolicznych, okazuje się, że są one tam znacznie rzadsze niż w innych krajach o podobnym stopniu rozwoju⁴². Położenie geograficzne powoduje jednak, iż państwo jest często nawiedzane przez różnego rodzaju klęski żywiołowe, do których najczęściej należą trzęsienia ziemi i ich następstwa – tsunami, pożary, erupcje itd. Japończycy od najmłodszych lat są uczeni, jak zachować się w takich sytuacjach. Dla turysty procedury mogą nie być znane, szczególnie jeśli jego miejsce zamieszkania nie jest w takim samym stopniu narażone na katastrofy naturalne.

Podobnie niejednoznaczne mogą być tłumaczenia stereotypów, które tak wniknęły w świadomość ludzi na Zachodzie, że uznawane są za prawdę obiektywną. Wyimaginowany obraz Japończyków, tworzony zwykle przez tych, którzy nie mają do czynienia z mieszkańcami Kraju Wschodzącego Słońca, prowadzi

⁴⁰ B. Wojciszke, *Psychologia społeczna*, Warszawa 2020, 475.

⁴¹ A. Kiejziewicz, *Idealizacja, hiperbolizacja, mitologizacja. Różne sposoby kreowania stereotypowych wizji japońskości w narracjach podróżniczych*, „Acta Humana”, 2017, nr 8, 220, <https://journals.umcs.pl/ah/article/view/5839> (dostęp: 11.11.2023).

⁴² J.Ł. Paclawski, *Ściganie przestępczości White Collar Crime w Polsce i Japonii*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2016, Vol. XIX, nr 29, 47, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_17951_szn_2016_19_29_47/c/2913-2986.pdf (dostęp: 12.11.2023).

do przenoszenia błędnego wizerunku do popkultury. Znane filmy pierwszej dekady XXI w. takie jak *Wspomnienia gejszy* czy *Ostatni samuraj* są hollywoodzką laurką, sprowadzającą niezwykłość Japonii do nierzetelnej opowieści historycznej ubranej w egzotyczne stroje. Produkcje zostały skrytykowane, ale pojawiły się również głosy pozytywne, mówiące, że wszyscy widzowie wiedzą o brakach merytorycznych tych filmów, jednak nie miały one być dziełami historycznymi, lecz rozrywkowymi. Chodzi przede wszystkim o przyjemność z oglądania i trafienie do jak największej liczby odbiorców. Egzotyczne elementy mają przyciągnąć oraz zaciekać, rzetelność wydarzeń nie może stać się obciążeniem. Filmy kierowane przede wszystkim do zachodniego widza, posługują się uproszczeniami, doprowadzając tym nierzadko do absurdalnych sytuacji. Przykładowo: język angielski, w *Wyznaniach gejszy* wzbogacony został chińskim akcentem, ponieważ w obsadzie w rolach gejsz można było zobaczyć Chinki zamiast Japoniek⁴³. Takie zaniedbania oraz chęć zysku tworzą krzywy obraz tak bogatego kulturowo państwa, jakim jest Japonia.

Jednymi z najczęstszych stereotypów, jakie słyszy się o Japończykach, są te związane są z mangą i anime. Wbrew panującemu przekonaniu, nie każdy w Kraju Kwitnącej Wiśni jest ich fanem. Oczywiście są niezwykle popularne, jednak w Japonii często wychodzi się z założenia, że są przeznaczone głównie dla dzieci oraz nastolatków. Ze względu na to, iż Nippon jest miejscem powstania tych popularnych produkcji, znajduje się tu najwięcej sklepów i miejsc nawiązujących do konkretnych tytułów lub dedykowanych kultowym wytwórniom. *Cosplay*, bo tak profesjonalnie nazywane są przebrania, mają pomóc we wcielaniu się w postaci z popkultury. W Japonii to właśnie postacie z anime i mangi są najczęściej prezentowane na wydarzeniach poświęconych fantasy i science fiction⁴⁴. Wbrew częstemu przekonaniu cosplayem interesuje się jednak wąskie grono fanów kreskówek.

Japonia, którą postrzegamy jako kraj o wysokorozwiniętej technologii, gdzie wiele czynności wykonują roboty, potrafi i tutaj zaskoczyć. Trudnością okazuje się płacenie kartą kredytową. Dlaczego? Mimo wszechobecnej technologii Nippon w niektórych aspektach pozostaje w tyle za państwami rozwiniętymi. Fax jest tam głównym sposobem na przysyłanie dokumentów, a w wielu miejscach można płacić tylko gotówką.

Warto spojrzeć też na stereotypy kulinarne. W Japonii znajduje się dużo restauracji serwujących sushi, którego cena jest z reguły dużo niższa niż europejska. Nie oznacza to jednak, że często się je spożywa – wręcz przeciwnie. Mieszkańcy wyspy wizytę w miejscu serwującym sushi zostawiają raczej na specjalne okazje, a w domach przyrządza się je jeszcze rzadziej⁴⁵.

⁴³ K. Robaczek, *Orient light? O Japonii i Japończykach w najnowszym amerykańskim filmie popularnym*, Litteraria Copernicana 2(14)/2014 228, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2401/LC.2014.038,Robaczek.pdf?sequence=1> (dostęp: 12.11.2023).

⁴⁴ *Co to jest cosplay?*, „Cosplay Craft”, <https://cosplaycraft.pl/pl/blog/-co-to-jest-cosplay> (dostęp: 8.01.2024).

⁴⁵ A. Krukowska, *Stereotypy o Japończykach*, 2018, <https://wsjj.pl/blog/stereotypy-o-japonczykach> (dostęp: 13.11.2023).

Ostatnim, o którym napiszę, a zarazem jednym z najpopularniejszych stereotypów dotyczących Japończyków, jest to, że nigdy nie odmawiają. Ma to związek z wcześniej wspomnianą powszechną grzecznością – *honne*⁴⁶ i *tatemaie*⁴⁷. Pojęcia te funkcjonują w społecznej świadomości mieszkańców Kraju Wschodzącego Słońca, w pewien sposób, nakierowując ich na to, jak powinni kształtować relacje z innymi. Zasada ta określa komunikację: w rozmowie *honne* myślimy, a *tatemaie* mówimy. Innymi słowy, jeśli sytuacja tego wymaga, uwzględniający tę zasadę Japończyk zachowa dla siebie prawdziwe zdanie oraz uczucia. Mieszkańcom Zachodu może wydawać się to skomplikowane i nieszczerze, lecz należy pamiętać, że tamtejsze społeczeństwo prezentuje kulturę wysokiego kontekstu, czyli komunikacja skupia się głównie na poziomie niewerbalnym. Duże znaczenie ma mowa ciała oraz gesty, a przy tym często wiele kwestii jest pozostawiane odbiorcy do domysłu⁴⁸.

3. STRUKTURA PROGRAMU PYTANIE NA ŚNIADANIE

Telewizja śniadaniowa na stałe wpasowała się w medialny pejzaż Polski⁴⁹. Pytanie na Śniadanie emitowane jest od 2002 r.⁵⁰, czyli przez ponad dwadzieścia lat gości jako stały element poranka w domach tysięcy Polaków. Oferuje oglądającym m.in. prognozę pogody, informacje o zbliżających się uroczystościach lub świętach, niebanalne przepisy kulinarne i wiele innych informacji ze świata kultury, mody, zdrowia.

Telewizja śniadaniowa w kontekście gatunków telewizyjnych to: „[...] przekaz telewizyjny będący mieszanką wzmianki jako newsowego przekazu informacyjnego w lekkiej formie, talk show oraz serialu”⁵¹. Pojawiła się w Europie w latach 80. w Wielkiej Brytanii, która zainspirowała się popularnymi programami ze Stanów Zjednoczonych. Wysoka oglądalność przyciągnęła uwagę innych europejskich stacji telewizyjnych, komercyjnych i publicznych, które postanowiły dodać tego typu program do swojej porannej oferty⁵².

Wprowadzenie do polskich mediów innowacji, jaką wówczas była telewizja śniadaniowa, stało się możliwe dopiero po 1989 r. Zmiany gospodarcze, polityczne oraz społeczne, jakie wtedy nastąpiły, pozwoliły zachodnim nowościom na pojawienie się w polskich mediach. Pierwszym wyemitowanym porannym show, ukazującym się do dziś, była *Kawa czy herbata?*, której debiut w telewizyjnej Jedynce odbył

⁴⁶ „prawdziwe intencje” lub „prawdziwe uczucia”.

⁴⁷ „fasada” lub dosłownie „wybudowane przed”.

⁴⁸ A. Krukowska, *Dlaczego Japończycy nie mówią prawdy?*, 2018, <https://wsjj.pl/blog/dlaczego-japonczycy-nie-mowia-prawdy> (dostęp: 12.11.2023).

⁴⁹ O. Dąbrowska-Cendrowska, *Poranny towarzysz i doradca. Polskie telewizje śniadaniowe na przykładzie programów Dzień Dobry TVN i Pytanie na Śniadanie*, Warszawa 2014, 12.

⁵⁰ Wikipedia, hasło Pytanie na śniadanie, https://pl.wikipedia.org/wiki/Pytanie_na_%C5%9Bniadanie#Linki_zewn%C4%99trzne (dostęp: 7.12.2023).

⁵¹ J. Szyłko-Kwas, *Telewizja śniadaniowa w Polsce, czyli ile można zmieścić w jednym programie telewizyjnym*, w: *Współczesne media. Kryzys w mediach*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, t. 2, Lublin 2012, 211.

⁵² O. Dąbrowska-Cendrowska, dz.cyt., 17.

się 31 sierpnia 1992 r. Trzyletni czas oczekiwania na premierę tego typu programu w Polsce miał swoje źródło w dość wolnym tempie tworzenia struktury, mającej zarządzać mediami, oraz w zmianach zachodzących w społecznym funkcjonowaniu mediów publicznych. Po kilku latach pojawił się drugi z kolei poranny program – Pytanie na Śniadanie, towarzyszący odbiorcom od 2 września 2002 r. w telewizyjnej Dwójce⁵³. Emitowany od ponad dwudziestu lat przeszedł wiele zmian zarówno kadrowych, jak i związanych z formatem.

Pytanie na Śniadanie, podobnie jak inne tego typu polskie programy, często zmieniał czas trwania oraz dni emisji. Na początku nadawany był w dni powszednie, od poniedziałku do piątku, w stałych godzinach: 8:30–10:50. Po dziesięciu latach od premiery, we wrześniu 2012 r., razem z nową ramówką jesienną, program został wydłużony i trwał od 8:00 do 11:00. W tamtym okresie można było dostrzec pewien podział: między 8:00 a 9:00 przeważały treści związane z polityką i aktualnościami, od 9:00 do 10:00 skupiano się na materiałach poradnikowych oraz lifestylewych. W ostatniej godzinie koncentrowano się na informacjach o sztuce, rozrywce i kulturze⁵⁴.

Na przestrzeni lat zmieniał się nie tylko czas emisji, ale również prowadzący oraz reporterzy wspomagający program. Przez ponad dwie dekady na ekranie mogliśmy zobaczyć ponad osiemdziesiąt twarzy⁵⁵. Pierwszymi gospodarzami byli m.in. Tadeusz Sznuć i Grażyna Bukowska⁵⁶, Dorota Wellman oraz Agata Młynarska, które po kilku latach zrezygnowały z pracy w programie⁵⁷. Aktualnie prowadzą go zamiennie: Ida Nowakowska-Herndon z Tomaszem Wolnym, Izabella Krzan i Tomasz Kammel, Małgorzata Tomaszewska wspólnie z Aleksandrem Sikorą, Katarzyna Cichopek oraz Maciej Kurzajewski, Małgorzata Opczowska z Robertem Koszuckim i Robert Rozmus wraz z Anną Popek⁵⁸. Z programem najdłużej związani są: Aleksandra Kostka (prezenterka, pogodynka⁵⁹ – 14 lat), Łukasz Nowicki (dziennikarz, aktor i prezenter telewizyjny⁶⁰ – 13 lat), Mateusz Szymkowiak i Tomasz Kammel (12 lat)⁶¹.

⁵³ M. Sanakiewicz, *Poetyka telewizyjnych programów porannych. Między informacją, tabloidem i autopromocją*, Warszawa 2013, 13–14.

⁵⁴ O. Dąbrowska-Cendrowska, dz.cyt., 48.

⁵⁵ Wikipedia, hasło Pytanie na śniadanie, dz.cyt., https://pl.wikipedia.org/wiki/Pytanie_na_%C5%9Bniadanie (dostęp: 13.12.2023).

⁵⁶ Art., red., *16 rzeczy, których nie wiesz o Pytaniu na Śniadanie*, <https://viva.pl/ludzie/ciekawostki-pytanie-na-sniadanie-128113-r1/> (dostęp: 18.12.2023).

⁵⁷ A. Gadzińska, *Pierwsze wydanie „Pytania na Śniadanie” wyemitowano w 2002 r. Pamiętacie pierwszych prowadzących?*, „Lelum.pl”, 2022, <https://rozrywka.lelum.pl/pierwsze-wydanie-pytania-na-sniadanie-wyemitowano-w-2002-pamietacie-pierwszych-prowadzaczych-ab-280422> (dostęp: 13.12.2023).

⁵⁸ M. Kordupski, *Pytanie na Śniadanie z największą widownią. Dzień dobry TVN liderem w grupach komercyjnych*, Wirtualne media 2023, <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/programy-sniadaniowe-pytanie-na-sniadanie-lider-dzien-dobry-tvn> (dostęp: 15.12.2023).

⁵⁹ Ł. Siennicka, *Jako jedna z niewielu zachowała pracę w Pytaniu na Śniadanie*. „Jest mi trudno”, „Radio ZET” 2024, <https://rozrywka.radiozet.pl/plotki/jako-jedna-z-niewielu-zachowala-prace-w-pytaniu-na-sniadanie-jest-mi-trudno> (dostęp: 25.03.2024).

⁶⁰ Wikipedia, hasło Łukasz Nowicki, https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%81ukasz_Nowicki (dostęp: 25.03.2024).

⁶¹ J. Kowalski, *Pytanie na Śniadanie ma 20 lat. Przez dekady program prowadziło ponad 80 osób*, Wirtualne media 2022, <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/pytanie-na-sniadanie-jubileusz-wpadki-prowadzacy-koncert-sopot> (dostęp: 18.12.2023).

W ofercie Pytania na Śniadanie niezmiennie od 2002 r. jest prognoza pogody. Trudno wyobrazić sobie program poranny bez informacji o warunkach atmosferycznych w okolicy, ponieważ nierzadko mają one wpływ na planowanie wyjazdów czy załatwiania codziennych spraw. Specyficzna i charakterystyczna forma prognozy stała się w pewien sposób znakiem rozpoznawalnym telewizji śniadaniowej. W przytaczanym programie nie pojawia się klasyczna forma studyjna z infografią⁶². Pogodynki udają się w różne miejsca, skąd opowiadają o warunkach atmosferycznych w Polsce. Wybór miejsca motywowany jest zwykle przez porę roku, np. we wrześniu z plantacji aronii⁶³, a w styczniu z Gubałówki⁶⁴. Przez wiele lat emisji prezenterzy, podobnie jak prowadzący, zmieniali się. Nie byli jednak tak dobrze zapamiętywani, ponieważ na ekranie pojawiali się zaledwie na kilka minut. Wyjątek stanowiły osoby przez wiele lat związane z Pytaniem na Śniadanie. Należeli do nich: wcześniej wspomniana Aleksandra Kostka, Marzena Kawa, Agnieszka Dziekan oraz Ziemowit Pędziwiatr.

Prowadzący program niejednokrotnie krytykowani byli w związku z licznymi wpadkami, do których dochodziło podczas emisji codziennych odcinków. Część z niepowodzeń wynikała z niedoinformowania, ignorancji lub czystego przypadku. By zobrazować ten problem, przedstawię kilka niefortunnnych wypowiedzi, które pojawiły się na antenie.

W 2012 r. Pytanie na Śniadanie świętowało dziesięciolecie. 30 maja wyemitowano jubileuszowy odcinek, w którym poruszany był temat związany z polityką antynarkotykową w Polsce. Jednym z zaproszonych ekspertów był prof. Mariusz Jędrzejko z Mazowieckiego Centrum Profilaktyki uzależnień, program prowadzili wówczas Agnieszka Woźniak-Starak (Szulim) oraz Tomasz Kammel. Podczas rozmowy profesor wspomniał, iż Agnieszka przed programem powiedziała, że od 15 lat pali marihuanę. Prezenterka oczywiście zaprzeczyła, a Jędrzejko oskarżył ją o kłamstwo na wizji. Sytuacja zakończyła się na oświadczeniu nadawcy oraz Szulim, która okazała żal z powodu zaistniałej sytuacji⁶⁵.

Jedną z najgłośniejszych afer w Pytaniu na Śniadanie była zdecydowanie ta z początku lipca 2016 r. Podczas segmentu, do którego zaproszony został znany, m.in. z udziału w *Mam Talent*, iluzjonista Pan Ząbek doszło do wypadku⁶⁶. Wraz z udziałem ówczesnej prowadzącej – Marzeny Rogalskiej – miał wykonać sztukę polegającą na ukryciu gwoździa w jednej z trzech papierowych toreb. Zadanie gospodyni programu polegało na wytypowaniu tej, w której jej zdaniem, nie znajdował się ostry element. Iluzjonista wziął w swoje ręce dłoń Rogalskiej, razem uderzając w jedną z przygotowanych toreb. Momentalnie kobieta zaczęła krzyczeć, a na jej twarzy pojawił się grymas bólu. Wszystkiemu przyglądał się zszokowany Tomasz Kammel –

⁶² M. Sanakiewicz, dz.cyt., 30.

⁶³ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 11.09.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/49818807/pogoda> (dostęp: 25.03.2024).

⁶⁴ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 1.01.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/57744879/na-zywo-z-gubalowki-cz1> (dostęp: 25.03.2024).

⁶⁵ J. Kowalski, *Pytanie na Śniadanie ma 20 lat. Przez dekady program prowadziło ponad 80 osób*, *Wirtualne media* 2022, <https://www.wirtualnemedial.pl/arttykul/pytanie-na-sniadanie-jubileusz-wpadki-prowadzacy-koncert-sopot> (dostęp: 18.12.2023).

⁶⁶ *Marzena Rogalska przebita gwoździem na wizji?*, „RMF” 2016, <https://www.rmf.fm/magazyn/news,4874,marzena-rogalska-przebita-gwozdzciem-na-wizji.html> (dostęp: 15.12.2023).

drugi z prowadzących. Emisję programu natychmiast przerwano. Później Marzena Rogalska na swoim Facebooku w towarzystwie iluzjonisty oraz drugiego z gospodarzy zapewniała, że wszystko jest w porządku, a ręka została opatrzona w szpitalu. Nie obyło się jednak bez spekulacji widzów, oskarżających prowadzących o wyreżyserowanie wypadku. Pojawiało się dużo teorii oraz rzekomych dowodów na przekłamanie zamieszania. Do tej pory opinie na ten temat są mocno podzielone⁶⁷.

Telewizja śniadaniowa to audycja, która łączy w sobie wiele popularnych formatów, m.in.: talk show, reality show, makeover show, dodając często elementy informacyjne. Taki zbiór różnych performansów tworzy program, w którym każdy powinien znaleźć coś dla siebie. Wywiady przeplatają się z kąciakiem kulinarnym, by zaraz zastąpić go występem na żywo, poradą od specjalistów, prognozą pogody czy materiałem nadawanym z innego miejsca (pleneru lub innego budynku). Dynamika służy oczywiście temu, aby odbiorca nie miał czasu na nudę i czekał na kolejne segmenty. Poruszane tematy mają zadziwiać, szokować lub bawić widzów, ponieważ telewizja jako ludyczny performans to przede wszystkim medium rozrywki⁶⁸.

Telewizja śniadaniowa z założenia ma zainteresować widza, by zechciał zostać przed ekranem, by obejrzał ciekawy dla niego segment do końca i ponownie włączył program przed wyjściem do pracy. W polskiej ofercie mamy obecnie trzy konkurujące ze sobą stacje proponujące odbiorcom własne programy: wspomniane wcześniej *Kawa czy herbata?*, *Pytanie na Śniadanie* oraz najmłodszy *Dzień Dobry TVN*⁶⁹.

Skupiając się na omawianym *Pytaniu na Śniadanie*, warto zauważyć, że to, co odróżniało je od swojego telewizyjnego poprzednika – *Kawy czy herbaty?*, to zdecydowanie bardziej poradnikowy charakter. Charakterystycznym elementem było poświęcenie każdego odcinka innej tematyce, którą omawiali szerzej zapraszani specjaliści z różnych dziedzin oraz goście. Nieodłączne elementy to relacje reporterów, pogoda, cykliczne bloki i kąciak kulinarny⁷⁰.

Faktyczną zawartość programu może przedstawić uproszczony klucz kategoryzacyjny, przedstawiony w książce Olgi Dąbrowskiej-Cendrowskiej *Poranny towarzysz i doradca. Polskie telewizje śniadaniowe na przykładzie programów Dzień Dobry TVN i Pytanie na Śniadanie*. Składa się on z 13 elementów podzielonych na dwie kategorie: stałe/formalne (zwiastuny, informacje bieżące, reklamy, konkursy) oraz tematyczne (kulinaria, pogoda, kultura, zdrowie, poradnictwo psychologiczne, celebryci, prawo i praca, moda i uroda oraz inne). Autorka w swojej publikacji za elementy tworzące ramy programu uznaje pierwsze cztery wymienione składniki⁷¹. Książka jej autorstwa została wydana w 2014 r., a materiały do badań zbierała we wcześniejszych latach. Po ponad dekadzie wnioski Dąbrowskiej-Cendrowskiej

⁶⁷ Czy przebita gwoździem ręka Rogalskiej w „Pytaniu na Śniadanie” to tylko trik TVP?, Wyborcza.pl 2016, <https://wyborcza.pl/7,75398,20342547,czy-przebita-gwozdzciem-reka-rogalskiej-w-pytaniu-na-sniadanie.html> (dostęp: 15.12.2023).

⁶⁸ A. Powierska, *Efekt WOW. Telewizja jako performans ludyczny*, Czas kultury, 6/2013, 44, https://czaskultury.pl/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2021/03/40-44_Efekt_WOW-heh-pww.pdf (dostęp: 26.03.2024).

⁶⁹ O. Dąbrowska-Cendrowska, dz.cyt., 44–49.

⁷⁰ Tamże, 48.

⁷¹ Tamże, 90.

dalej są poprawne i obowiązujące, jednak przez mijające lata pewne szczegółowe aspekty uległy zmianie. Po zapoznaniu się z materiałami Pytania na Śniadanie z lat 2020–2022, widać znaczny wzrost liczby segmentów kulinarnych, mniejszą liczbę reklam i konkursów.

W programie pojawiają się również relacje reporterskie, jednak nie mają one interwencyjnego charakteru. Dziennikarze przedstawiają nam wydarzenia lub obszary związane z tematem poruszonym w odcinku. Ma to na celu uzupełnienie i wzbogacenie omawianych kwestii, dając przy tym możliwość widzom zobaczenia miejsca, do którego nie będą mogli udać się w danym terminie. Za przykład może posłużyć relacja z wydarzenia na Torze Wyścigów Konnych Służewiec z 26 września 2021 r. – Wielka Warszawska. Dziennikarka znajdowała się w lokalizacji, w której za kilka godzin miał się odbyć wyścig oraz wyjątkowy konkurs na najlepsze przebranie z lat 40, o którym w skrócie opowiedziała jedna z członkini Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Bluszcz” – Anna Pora⁷².

W każdym odcinku programu porusza około dwunastu tematów⁷³, a ich dobór motywowany jest wieloma czynnikami. Przede wszystkim wydawcy, z oczywistych względów, starają się wybrać najpopularniejsze obecnie wątki. Związane są one z porami roku, zbliżającymi się świętami czy uroczystościami oraz bieżącymi wydarzeniami. Jako przykład aktualnych trendów można wskazać: dyskusje o najpopularniejszym młodzieżowym słowie roku 2023⁷⁴, okoloświąteczne porady dotyczące urody: *Maść i inne kosmetyki z jemioli*⁷⁵ oraz kuchenny kącik związany ze specjalnym czasem w roku: *Kuchnia karnawałowa – pomysły na wykorzystanie selera*⁷⁶. Telewizji śniadaniowej towarzyszy więc widoczna sezonowość, która ma za zadanie wpasować się w aktualnie trendy oraz przyciągnąć widzów.

Występujące po sobie segmenty tworzą zamkniętą całość. W Pytaniu na Śniadanie program tworzy średnio od 34 do 37 części. Pewna cykliczność i systematyczność stałych elementów (bloki reklamowe, konkursy itp.) pozwala odbiorcom z łatwością zacząć oglądać program w dowolnym momencie. Dodatkowo zawartość materiałów skutkuje tym, że dołączający widzowie nie czują dyskomfortu spowodowanego pominięciem poprzednich informacji, gdyż segmenty są zróżnicowane tematycznie. Taka budowa programu pozwala odbiorcom nie tylko na oglądanie, ale i na słuchanie wybranych przez siebie fragmentów⁷⁷, które ich zainteresują. Główną częścią każdego odcinka jest rozmowa z gośćmi⁷⁸. Zdarza się, iż są nimi specjaliści z dziedzin, którym poświęcane jest dane wydanie.

⁷² Pytanie na Śniadanie, odcinek z 26.09.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/56055735/wielka-warszawska-juz-dzis> (dostęp: 28.12.2023).

⁷³ Art. red., *16 rzeczy, których nie wiesz o Pytaniu na Śniadanie*, dz.cyt., <https://viva.pl/ludzie/ciekawostki-pytanie-na-sniadanie-128113-r1/> (dostęp: 17.12.2023).

⁷⁴ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 10.12.2023, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/74670917/rel-slowo-roku-2023> (dostęp: 18.12.2023).

⁷⁵ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 12.12.2023, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/74723070/masc-i-inne-specyfiki-z-jemioli> (dostęp: 18.12.2023).

⁷⁶ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 13.02.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/46636732/pns-extra-kuchnia-karnawalowa-pomysly-na-wykorzystanie-selera> (dostęp: 18.12.2023).

⁷⁷ O. Dąbrowska-Cendrowska, dz.cyt., 22-23.

⁷⁸ Tamże, s. 22.

Pierwszym wybranym przeze mnie przykładem jest wywiad z programu wyemitowanego 14 października 2022, gdzie zaproszona została psychoterapeutka Małgorzata Matusiak, która tłumaczyła, dlaczego w związkach po narodzinach dziecka nierzadko pojawia się kryzys. W rozmowie brały udział również dwie zaproszone mamy – Aleksandra Jamczyk oraz Wiktoria Jasuwienas, opowiadające jak u nich wyglądał czas powitania na świecie pierwszego dziecka. Według statystyk przytoczonych przez prowadzącą – 66% kobiet po zostaniu mamą jest bliska rozwodu ze swoim mężem. W wywiadzie psychoterapeutka tłumaczyła znane w psychologii fazy związków oraz co może wpływać negatywnie na relacje rodziców zajmujących się noworodkiem⁷⁹.

W odcinku z 15 lipca 2021 r. poruszony został temat związany z wakacjami, a konkretnie o częstej chorobie, która dotyka dzieci w tym okresie. Szerzej o bostonce (chorobie rąk, stóp i jamy ustnej) wypowiedzieli się pediatra Łukasz Durajski oraz aktorka Magdalena Waligórska-Lisiecka. Lekarz scharakteryzował objawy, przebieg wspomnianej przypadłości, a także porównał ją do innych chorób, z którymi często jest mylona. Przestrzegł również widzów, że w przeciwieństwie do wielu głównie dziecięcych dolegliwości, np. ospy, bostonka może regularnie pojawiać się u najmłodszych. Nie stwierdzono jednak żadnych powikłań związanych z jej niedoleczeniem, a wspomniana choroba, raczej przechodzi sama. Całą wypowiedź lekarza Durajskiego podsumowała zaproszona aktorka, która opowiedziała o tym, jak choroba przebiegała u jej dziecka⁸⁰.

Przytoczone przeze mnie przykłady są dowodem na to, iż w Pytaniu na Śniadanie pojawiają się dobre i rzetelne materiały. Mimo swojej krótkiej formuły, są w stanie przekazać kilka najważniejszych informacji oraz zaszczerpieć w widzu zainteresowanie wspomnianą kwestią. Kryzysy w małżeństwach oraz sezonowa choroba dotycząca głównie najmłodsze dzieci to tematy powszechne i przydatne, które są w stanie zwiększyć świadomość oglądających.

Telewizja śniadaniowa, podobnie jak inne programy, ma swoją stałą grupę odbiorców. Według badań podawanych przez Wirtualne media, widzami Pytania na Śniadanie są w głównej mierze mieszkańcy wsi z podstawowym wykształceniem. W badanym sezonie 2022–2023, dokładniej od 1 września 2022 do 30 czerwca 2023 r., program w większości oglądały kobiety (67,71%). Kolejnym faktem jest niewielkie zainteresowanie młodych ludzi przedstawianą w programie tematyką. Największą oglądalność odnotowuję się w grupie 65+⁸¹. Emeryci stanowią większość widzów Pytania na Śniadanie. Z czego może to wynikać? Według mnie chodzi przede wszystkim o ilość wolnego czasu. Na podstawie danych z portalu money.pl, niemal co piątemu ankietowanemu Polakowi zdarza się pracować więcej niż 40 godzin

⁷⁹ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 14.10.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/63913532/kryzys-w-zwiazku-po-narodzinach-dziecka-co-robic> (dostęp: 28.12.2023).

⁸⁰ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 15.07.2023, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/54849082/bostonka-czesta-wakacyjna-choroba-dzieci> (dostęp: 28.12.2023).

⁸¹ M. Kurdupski, *Kto ogląda programy śniadaniowe? Statystyczny widz „Pytania na Śniadanie” ma wykształcenie średnie, a „Dzień dobry TVN” – średnie*, Wirtualne media 2023, <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/pytanie-na-sniadanie-dzien-dobry-tvn-prowadzacy-godzina-emisja-kto-oglada> (dostęp: 19.12.2023).

tygodniowo⁸². Czas spędzany w miejscu zatrudnienia przekłada się na zmęczenie, w takich sytuacjach nie mają siły wstać wcześniej, aby obejrzeć program poranny. Dodatkowo, większość osób jest w pracy w czasie emisji, co uniemożliwia im oglądanie. Z kolei osoby po 65 roku życia z reguły nie pracują już zawodowo, więc poranek mogą poświęcić na obejrzenie nowego odcinka śniadaniówki. Mimo powszechności Internetu oraz możliwości zdobywania wiedzy w sieci, wielu emerytów nie ma dostępu do wirtualnego świata. Z tego względu o wielu sprawach dowiadują się właśnie z telewizji. Program śniadaniowy jest dla tysięcy seniorów bardzo atrakcyjnym wyborem, ponieważ poza aktualnymi wydarzeniami, mogą przy okazji zapoznać się z prognozą pogody, zdobyć wiedzę z zakresu prezentowanego w odcinku tematu i posłuchać opinii ekspertów.

Częstym zjawiskiem jest zapraszanie do rozmowy specjalisty oraz osoby, która nie ma wykwalifikowanej wiedzy z zakresu omawianego tematu, ale w pewien sposób doświadczyła tego, o czym jest mowa. Może to sprawić, że widzowie chętniej obejrzą dany segment. Jeżeli spotkała ich podobna sytuacja, poczuć mogą pewnego rodzaju „ulgę” oraz utożsamić się z osobą, którą widzą na ekranie. Wiązać się to może z potrzebą przynależności do grupy⁸³.

Niesie to jednak za sobą pewne ryzyko – telewizja śniadaniowa nadawana jest na żywo. Mimo wcześniejszych ogólnych ustaleń dotyczących przebiegu rozmowy, prowadzący nie mają stuprocentowej pewności, czy gość zamierza trzymać się „scenariusza”. Może zacząć wygłaszać swoje mijające się z prawdą teorie bądź szkodliwe tezy, które trafiają do widza w tym samym momencie. Osoby starsze, słysząc fałszywą informację odczuć mogą dezorientację. Dziennikarze i wydawcy są więc odpowiedzialni za to, by nie rozprzestrzeniać fake newsów oraz publikować sprostowania tak szybko, jak to możliwe.

Jednym z odcinków, który wzbudził kontrowersje, był ten wyemitowany 23 maja 2020. Sportowiec Wojciech Brzozowski pokłócił się z lekarzem Michałem Sutkowskim w kwestii koronawirusa. Stwierdził, że służba zdrowia odpowiada za kryzys, a lekarze są opłacani. Między gośćmi doszło do ostrej wymiany zdań, którą musieli uspokajać prowadzący oraz socjolog Tomasz Łysakowski, również będący gościem programu. Argumenty Brzozowskiego, że „ma koleżankę, która ma kolegę” jak mówi Dawid Ciemięga dla portalu „na:Temat”: „to są standardowe argumenty osób, które są zwolennikami pseudonaukowych doniesień”. Formułowanie takich zarzutów na wizji świadczy też o niskim poziomie kultury ich autora i myśleniu w „niskich kategoriach”. Na sportowca spadła fala krytyki i nie został ponownie zaproszony do programu⁸⁴.

⁸² Polacy regularnie robią nadgodziny. Liczby są alarmujące, money.pl 2023, <https://www.money.pl/gospodarka/polacy-regularnie-robia-nadgodziny-liczby-sa-alarmujace-6945732983352160a.html> (dostęp: 28.12.2023).

⁸³ R.M. Lobato, *Tożsamość społeczna: dlaczego czujemy potrzebę przynależności?*, „Piękno umysłu” 2022, <https://pieknoumyslu.com/tozsamosc-spoeczna-przynaleznosci/> (dostęp: 28.12.2023).

⁸⁴ A. Olender, „Takich ludzi nie zapraszać”. Lekarz mówi o awanturze w TVP i ostrzega przed teoriami spiskowymi, „na:Temat” 2020, <https://natemat.pl/309777,brzozowski-o-lekarzach-w-tvp-ciemiega-ostrzega-przed-teoriami-spiskowymi> (dostęp: 28.12.2023).

W telewizyjnej śniadaniówce nie pojawi się również Adam Pabiś. Skandal związany z ujawnieniem jego oszustw wybuchł na początku lutego 2023 r. Mężczyzna zapraszany był w roli doświadczonego audiologa czy neurobiologa – eksperta od szumów usznych – do Pytania na Śniadanie, „Gazety Wyborczej”, RMF FM, Radiowej Czwórki oraz Tok FM. Jego liczne kłamstwa ujawniło dziennikarskie śledztwo i artykuł opublikowany 2 lutego na Onecie⁸⁵. Według ustaleń Pabiś nie ma uprawnień do wykonywania zawodu, do którego się przyznawał. Wielokrotnie udzielał się w mediach i promował własną neuroprocesową metodę pozbycia się szumów usznych, na które cierpi od 10 do 15% populacji. Całą swoją karierę zbudował na kłamstwie. Twierdził, że skończył kurs na Northwestern University w USA, chwalił się publikacjami w amerykańskim magazynie „Connection – Journal of neuroscience”, który nigdy nie istniał oraz wykształconymi współpracownikami w jego firmie „Kinetic”. Nie wiadomo ilu pacjentów oszukał, niestety niewiele osób chce zakładać sprawę w sądzie, gdyż Adam Pabiś nie ma licencji, którą można mu odebrać⁸⁶.

Telewizja śniadaniowa pełni istotną rolę w kształtowaniu opinii widzów dotyczących omawianych tematów. Niezwykle ważne jest, aby osoby zapraszane do odcinków miały rzetelną wiedzę z zakresu omawianego tematu i nie rozgłaszały nieprawdziwych informacji. Zweryfikowanie ewentualnego tytułu naukowego oraz wiedzy gościa jest zadaniem dziennikarzy i twórców programu. Mimo przywołanych wpadek, Pytanie na Śniadanie daje widzom przydatne materiały poradnikowe, kulinarne, jak również te dotyczące zdrowia.

4. JAPONIA W PYTANIU NA ŚNIADANIE

Pytanie na Śniadanie jest programem prezentującym kilka wątków podczas jednego odcinka. Sprawia to, że czas przeznaczony na konkretny segment jest mocno ograniczony. W efekcie nie daje on możliwości na przybliżenie oglądającym głębi kultury Japonii. Niestety prowadzi to do powielania utrwalonych, niezwykle krzywdzących stereotypów. Już ponad dwadzieścia lat temu pisała o tym Ida Kurcz, przywołując w swojej pracy ciekawe określenie dziennikarza Waltera Lippmanna. Termin „obraz” jako „pictures in our heads” został przez niego wprowadzony do naukowego obiegu i jest uznawany za początek poznawczego ujmowania stereotypów. Określa on to, jak nadmiar informacji, szczególnie społecznych, ludzki umysł upraszcza oraz generalizuje, tworząc obrazy społecznej rzeczywistości. To sposób, w jaki mózg człowieka radzi sobie z przyswojeniem dużej ilości wiadomości w krótkim czasie⁸⁷. Pytanie na Śniadanie swoją strukturą zdaje się przypominać taki obraz:

⁸⁵ Brylował w telewizji i mówił o zdrowiu. Okazało się, że Adam Pabiś nie jest lekarzem, „Kronika Tygodnia” 2023, <https://www.kronikatygodnia.pl/artykul/34556,brylowal-w-telewizji-i-mowil-o-zdrowiu-okazalo-sie-ze-adam-pabis-nie-jest-lekarzem> (dostęp: 29.12.2023).

⁸⁶ M. Błaszczuk, *Skandal w środowisku medycznym. Wybitny audiolog Adam Pabiś okazał się oszustem*, „Wprost zdrowie” 2023, <https://zdrowie.wprost.pl/choroby/11080099/skandal-w-srodowisku-medycznym-wybitny-audiolog-adam-pabis-okazal-sie-oszustem.html> (dostęp: 29.12.2023).

⁸⁷ I. Krucz, *Zmiana stereotypów: jej mechanizmy i granice*, w: *Stereotypy i uprzedzenia. Uwarunkowania psychologiczne i kulturowe*, red. M. Kofta, A. Jasińska-Kania, Warszawa 2001, 3–4.

dostarcza widzom wielu informacji z różnych dziedzin w krótkim czasie, co może wpływać na odbiór oraz zapamiętanie prezentowanych treści.

Taki format programu często nie daje nawet możliwości zakończenia rozpoczętego wątku, w niektórych przypadkach jeszcze bardziej go spłyca i uogólnia. W odcinku z 19 stycznia 2020 r., w segmencie o tytule: *Śniadanie prawdziwego samuraja*, o samurajach nie było mowy. Fragment rzeczywiście skupiał się na śniadaniu japońskim, ale współczesnym⁸⁸, a tytułowi szanowani japońscy wojownicy żyli od XII do połowy XIX w.⁸⁹. Oczywisty jest więc fakt, że ich pierwszy posiłek wyglądał inaczej lub znacznie różnił się od obecnego. Z przygotowanego materiału widz nie dowiedział się niczego na temat dawnej tradycji i kultury japońskiej.

Podobny clickbait⁹⁰ pojawił się w odcinku z 22 marca 2021 r. W segmencie o tytule: *Urodowe sekrety gejszy – woda ryżowa* kosmolog Agata Koliczewska ciekawie omówiła możliwości działania wody ryżowej na skórę oraz włosy, informując również o azjatyckim pochodzeniu tej metody. Zwróciła uwagę na kwestię genetyczną, która jest kluczowa, mówiąc o lśniących i gęstych włosach. Pokazała również, jak należy wypłukać ryż, ile czasu powinien stać w garnku, by odpowiednio sfermentował. Cały materiał, choć merytoryczny, nie mał w sobie wzmianki o gejszach. Widz może się jedynie domyślać, że również one stosowały tę metodę, jednak w segmencie nie zostało to w żaden sposób wyjaśnione⁹¹. Jeśli więc odbiorca oczekiwał, że dowie się, kim były gejsze, jak były wybierane czy przygotowywane do swoich zadań, to niestety nie dostał żadnych informacji.

Poza tematami związanymi z urodą, pojawiły się również te dotyczące japońskiego sposobu żywienia. W odcinku z 19 kwietnia 2022 r. omawiana była japońska dieta wodna. Zaproszona do programu Joanna Niecikowska tłumaczyła, na czym polega ten sposób żywienia i deklarowała jego stosowanie. O genezie powstania diety czy o jej rzekomym pochodzeniu mowy nie było. Widz ponownie nie otrzymał konkretnych, rzetelnych informacji. Sposób wypowiedzi zaproszonej sugerował, że doskonale zna się na omawianym temacie, jednak na początku rozmowy z prowadzącymi, nie została przedstawiona jako dietetyk czy osoba w jakikolwiek sposób wykształcona w dziedzinie żywienia. Brak dyplomu potwierdzającego kwalifikacje z danego zakresu nie pozbawia osoby zaproszonej kompetencji w zakresie diety wodnej. Jednak nie powinna być stawiana w roli ekspertki w programie śniadaniowym, który codziennie oglądają tysiące Polaków. Pozytywnym aspektem jest jedynie to, że picie dużej ilości wody nie powinno nikomu zaszkodzić⁹².

⁸⁸ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.01.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/46262583/sniadanie-prawdziwego-samuraja> (dostęp: 7.02.2024).

⁸⁹ Ł. Czarnecki, *Duch bushido. To dlatego Japończycy byli takimi potworami w czasie wojny*, „Historia do rzeczy” 8.12.2020, <https://historia.dorzeczy.pl/sredniowiecze/164111/historia-kodeksu-bushido-samurajowie.html> (dostęp: 7.02.2024).

⁹⁰ Pojęcie pochodzące z języka angielskiego, oznacza hasło, które ma zwracać uwagę. Wykorzystywane jest w marketingu, chwytliwy nagłówek często kryje treść z nim niezgodną.

K. Strehlau, *Clickbait – co to jest, dlaczego się go używa i czy przynosi realne korzyści?*, „Harbingers” 19.04.2021, <https://harbingers.io/blog/clickbait-co-to-jest-dlaczego-sie-go-uzywa> (dostęp: 9.02.2024).

⁹¹ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 22.03.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/52905184/urodowe-sekrety-gejszy-woda-ryzowa> (dostęp: 9.02.2024).

⁹² Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.04.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/59701058/japonska-dieta-wodna-odchudza-i-dodaje-energii> (dostęp: 9.02.2024).

Krótki czas poświęcany na segmenty programu często nie daje możliwości stworzenia wyczerpującego materiału na dany temat. Prowadzący przez wzgląd na swoje doświadczenie, powinni wiedzieć, w jaki sposób zadawać pytania, by dowiedzieć się jak najwięcej. Niestety nie zawsze tak jest. 12 maja 2022 r. wyemitowany został materiał o małżeństwie Polaka i Japonki, którzy są kucharzami i jak wspomniał zaproszony Daniel Gajewski: „obalamy mity dotyczące sushi i ramenu”. W trakcie programu z ust prowadzących padały nie tylko niestosowne „żarciki”, ale i bardzo infantylne stwierdzenia kierowane do Yumiko. Japonka krótko odpowiadała na pytania, które tłumaczył jej mąż, na co Małgorzata Opczowska stwierdziła, że „Yumiko jest marzeniem wszystkich polskich mężczyzn”. W domyśle chodziło oczywiście o to, że prawie się nie odzywa. Chwilę później Łukasz Nowicki zapytał Yumiko, czy powie jakiś wierszyk po japońsku i czy lubi sushi. Widać było, że zaproszona czuje się niezręcznie przez zadawanie pytań tego typu. Jej mąż starał się rozładować atmosferę – wracał do głównego tematu japońskiej kuchni, obszernie odpowiadając na pytania. Nowicki nie poprzestał na swoich nietaktownych stwierdzeniach, i znowu niefortunnie zapytał, czy do japońskiego omletu może dołożyć boczek. Pod koniec segmentu na pytanie, co Yumiko chciałaby zaszcześcić w Polakach, gościni odpowiedziała, iż wolałaby, aby byli bardziej ułożeni. Zachowanie prowadzących określić można jako bardzo nieprofesjonalne. Nie tylko tracili cenny czas, w którym goście mogli opowiedzieć coś interesującego, ale też infantylizowano przekazywane treści⁹³.

Pytanie zaproszonych gości jak powiedzieć coś po japońsku, brak przygotowania w postaci sprawdzenia wymowy kilku słów w obcym języku jest oznaką niekompetencji dziennikarskiej. Można było to zaobserwować nie tylko w odcinku z udziałem Daniela i Yumiko Gajewskich, ale również we wcześniej wspomnianym *Śniadaniu prawdziwego samuraja*. Tomasz Kammel zapytał zaproszonych gości, jak mówi się smacznego po japońsku, w odpowiedzi usłyszał, że nie ma takiego zwrotu. Przed rozpoczęciem posiłku używa się słowa oznaczającego „spożywam” i/lub (w zależności od tłumaczenia) „dziękuję za dary”⁹⁴. Tak doświadczony dziennikarz i prezenter powinien zdawać sobie sprawę, iż odpowiednie przygotowanie do prowadzonego programu jest podstawowym obowiązkiem zawodowym. Sprawdzenie np. wymowy określonego słowa zajmuje kilka sekund, a pokazuje osobie zaproszonej, że traktuje się ją z należyty szacunkiem i uwagą.

Jednym z nieodłącznych elementów telewizji śniadaniowej jest zapraszanie do niej ekspertów z dziedzin, którym poświęcany jest segment programu. O Japonii wypowiadają się profesorowie akademicki, badacze, Japończycy, którzy chcą pokazać część swojej kultury, oraz ludzie mieszkający przez pewien okres w Kraju Kwitnącej Wiśni. Takich gości mogliśmy zobaczyć w segmentach poświęconym Nippon w Pytaniu na Śniadanie.

Jak podaje *Słownik języka polskiego PWN*, specjalistą określa się osobę z gruntowną wiedzą z jakiejś dziedziny⁹⁵. W tym przypadku są nimi japoniści, kulturoznawcy,

⁹³ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 12.05.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/60133367/japonskopolskie-love> (dostęp: 12.02.2024).

⁹⁴ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.01.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/46262583/sniadanie-prawdziwego-samuraja> (dostęp: 12.02.2024).

⁹⁵ Słownik języka polskiego PWN, hasło specjalista, <https://sjp.pwn.pl/sjp/specjalista;2575950.html> (dostęp: 12.02.2024).

czy też dyrektorzy instytutów badań azjatyckich. Po analizie segmentów poświęconych Japonii, umieszczonych na stronie Pytania na Śniadanie, wyróżniłam trzy typy najczęściej zapraszanych gości.

W programie można posłuchać informacji o Kraju Kwitnącej Wiśni od Polaków, którzy spędzili tam jakiś czas swojego życia (od kilku miesięcy do prawie dekady). Zapraszane osoby miały doświadczenia zdobyte w różnych środowiskach. W segmencie z 2 stycznia 2022 r. o tytule: *Polki w Japonii. Blaski i cienie życia w Kraju Kwitnącej Wiśni* połączono się z Katarzyną Monczyn, mieszkającą w Osace 6 lat oraz z Pauliną Walczak-Maltą, podróżniczką, autorką książki o Japonii, *Japonia. Subiektywny przewodnik nieokrzeseanego gajjina*. Obie panie opowiadały o swoich doświadczeniach oraz świętowaniu Nowego Roku w Nippon, które było tematem przewodnim segmentu. Przybliżyły widzom kwestie dotyczące panujących w kraju standardów, jak również w jaki sposób zmieniają się tradycje w obecnych czasach⁹⁶.

Pół roku później w Pytaniu na Śniadanie przeprowadzono rozmowę z kolejnymi Polkami, tym razem z nieco innym doświadczeniem. W segmencie zatytułowanym: *Życie kobiet w Japonii oczami Polek*, gościła znana modelka Aleksandra Łuczak oraz Nati Ishigaki żona Japończyka. Zaproszone opowiedziały krótko, w jaki sposób zamieszkały w Japonii – obie znalazły tam pracę. Modelka realizuje kontrakty w Tokio – największym kraju świata, z kolei Ishigaki mieszka na wsi na Okinawie, niedaleko granicy z Tajwanem wraz z mężem i dziećmi. Kobiety opowiedziały, co zaskoczyło je w Japonii, wspomniały o panujących tradycjach, jak obecnie się zmieniają oraz na ile pewne normy różnią się w zależności od regionu Japonii⁹⁷.

Chętnie gości się w programie również rdzennych Japończyków mieszkających w Polsce. Często opowiadają oni o tradycjach swojego kraju, chcąc przybliżyć jego kulturę widzom, pojawiają się także w roli ekspertów dotyczących chociażby pielęgnacji ciała. Tak było w odcinku z 13 stycznia 2022 r., w którym gościła Emilia Wieczorkowska – kosmetyk i trycholog, oraz Ayaki Suzuki, wykładająca na uczelni na temat japońskiej pielęgnacji. *Olej Tsubaki – bez niego Japonki nie wyobrażają sobie pielęgnacji* to tytuł wspomnianego segmentu, w którym przedstawione zostały właściwości olejku, jego pochodzenie i zastosowanie. Zaproszone scharakteryzowały różnice między włosami Polek a Japońek, a Emilia Wieczorkowska opisała działanie Tsubaki z kamelii japońskich na konkretne typy skóry⁹⁸. Z kolei w odcinku z 16 listopada 2022 r, noszącym tytuł *Japońska ceremonia picia herbaty*, wystąpiła wykładowczyni Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych i propagatorka kultury japońskiej w Polsce – Chie Piskorska wraz z Rafałem Przybyłkiem – blogerem, ekspertem od herbaty. Japonka opowiedziała o pochodzeniu sztuki nazywanej „drogą herbaty”, o najważniejszych elementach tego rytuału oraz rzeczach, których należy unikać. Po niej Rafał Przybyłek scharakteryzował wyjątkowy smak

⁹⁶ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 2.01.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/57755363/polki-w-japonii-blaski-i-cienie-zycia-w-kraju-kwitnacej-wisni> (dostęp: 13.02.2024).

⁹⁷ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 7.06.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/60618582/zycie-kobiet-w-japonii-oczami-polek> (dostęp: 13.02.2024).

⁹⁸ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 13.01.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/57925974/olej-tsubaki-bez-niego-japonki-nie-wyobrazaja-sobie-pielegnacji> (dostęp: 13.02.2024).

i działanie herbat pochodzących z Kraju Kwitnącej Wiśni, opisał proces parzenia, odmienny w zależności od gatunku⁹⁹.

Trzecim typem zapraszanych do Pytania na Śniadanie gości są japończycy, kulturoznawcy oraz osoby mające wykształcenie związane z krajami azjatyckimi. Uczestnictwo ludzi z bogatą wiedzą o kulturze i mentalności omawianej grupy pozwala na lepsze zrozumienie zachowań czy przekonań, które mogą wydawać się niezrozumiałe osobom z innych społeczności. Zwykle jednak przed kamerą towarzyszą im osoby, które nie są wykształcone w kierunku kultury japońskiej. Dobrym przykładem odmiennych zasad panujących w Nippon i w Europie jest segment z 30 października 2021 r. *Japońska księżniczka wzięła ślub i popłynęła megalians*. Wypowiedziała się w nim Aleksandra Łuczak, modelka mieszkająca w Japonii oraz Magdalena Rybicka zastępca dyrektora Instytutu Badań Azjatyckich. Na początku przybliżono postać tytułowej księżniczki Mako, która musiała zrezygnować z tytułu i pieniędzy, by poślubić kolegę – prawnika poznanego na studiach. Aleksandra Łuczak, odpowiadając na pytania, przedstawiła krótko jak sprawa oceniana i komentowana była w samej Japonii – decyzja o małżeństwie podzieliła społeczeństwo. Po niej natomiast ekspertka Magdalena Rybicka opisała trudną rolę kobiet w Japonii, wymieniła, jakie przeszkody napotykają one w codziennym życiu, ponieważ równouprawnienie dalej nie jest tam czymś powszechnym. Także osoby spoza rodziny cesarskiej napotykają sprzeciw ze strony rodziny, jeśli chcą związać się z kimś z innej grupy społecznej¹⁰⁰.

Określone reguły panują nie tylko w przypadku zawierania małżeństw, ale również odnośnie do wychowywania potomstwa. *Nemewashi – czyli japońska strategia podejmowania decyzji w biznesie, która świetnie sprawdza się w... wychowywaniu dzieci* taki tytuł nosi segment z 20 marca 2020 r. Zaproszone do niego zostały panie: Matylda Kozakiewicz – mama blogerka oraz Aleksandra Janiec, specjalistka od kultury japońskiej. Sprecyzowały one, na czym dokładnie polega ta metoda, wyjaśniły etymologię jej nazwy, jak również opowiedziały, w jakim środowisku powstała. Następnie, przechodząc do przykładów, Kozakiewicz wytłumaczyła, w jaki sposób używa tej strategii w wychowaniu dzieci, Aleksandra Janiec omówiła jej występowanie w pierwotnym środowisku – japońskim biznesie, co dało odbiorcom możliwość dokładniejszego zrozumienia Nemewashi¹⁰¹.

Japonia swoim bogactwem kulturowym budzi zainteresowanie ludzi z całego świata. Telewizja śniadaniowa, chcąc odpowiedzieć na panujące trendy, decyduje się na włączanie elementów tradycji Kraju Kwitnącej Wiśni do odcinków. Wzrost ilości materiałów w odpowiedzi na popularność konkretnych tematów jest naturalnym zjawiskiem występującym w telewizji. Jednak przyglądając się bliżej ofercie, jaką proponuje widzom Pytanie na Śniadanie, nasuwają się pewne wnioski.

⁹⁹ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 16.11.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/64548818/japonska-ceremonia-picia-herbaty> (dostęp: 13.02.2024).

¹⁰⁰ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 30.10.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/56665418/japonska-ksiezniczka-wziela-slub-i-popelnila-mezalians> (dostęp: 14.02.2024).

¹⁰¹ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 20.03.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/47201012/nemewashi-czyli-japonska-strategia-podejmowania-decyzji-w-biznesie-ktora-swietnie-sprawdza-sie-w-wychowywaniu-dzieci> (dostęp: 14.02.2024).

W analizowanym przeze mnie czasie (2020–2022) widać wzrost występowania treści związanych z Japonią w stosunku do lat poprzednich (2016–2019). Do 2020 r. na stronie programu można znaleźć około trzydziestu fragmentów poruszających temat dotyczący Nippon, w ciągu następnych 3 lat było ich już trzydzieści osiem. Taka zależność wynikać może z wielu czynników, m.in. z wzrastającego zainteresowania Japonią. Chciałabym jednak skupić się dokładniej na tematach, jakie poruszano. W okresie 2020–2022 ilość materiałów dedykowanych Japonii w poszczególnych latach była bardzo podobna, jednak ich tematyka była już bardziej zróżnicowana. Od 2016 do 2019 r. tytuły i materiały, z którymi widz mógł się zapoznać, zdawały się ukazywać „dziwność” i odmiennność Kraju Kwitnącej Wiśni. Nagłówki, takie jak: *Festiwal mięsa z wielorybów, Japończycy piją kawę w towarzystwie sowy czy Kozy-kosiarki w Japonii*¹⁰² sprzyjają powielaniu stereotypów. Każdy kraj ma własne tradycje, które w innych kręgach kulturowych mogą wydawać się czymś niezrozumiałym. Wśród różnych wizji świata, pewne przekonania dotyczące grup ludzi, zawierają uogólnienia o większym zasięgu niż inne, ponieważ odnoszą się do zbiorowości¹⁰³. Oczywiście jest, że nie każdy Japończyk codziennie popija kawę w towarzystwie sowy albo spożywa wielorybie mięso. Jest to jednak coś nietypowego, więc takie tytuły zdobywają popularność.

Od 2020 r. treści ukazujące odmiennność Nippon pojawiały się rzadziej, ale nie zniknęły. W dalszym ciągu na stronie Pytania na Śniadanie widnieją materiały np. o japońskiej terapii *shinrin-yoku*, polegającej na kąpieniu się w lesie, czy też *hikikomori*¹⁰⁴ – dosyć popularnym określeniu dotyczącym samotności, które nie łączy się tylko z Japończykami, ale z ludźmi na całym świecie¹⁰⁵. W związku z samotnością, będącą plagą współczesnego świata, również powstał materiał, w którym wypowiedziała się japonistka mieszkająca przez pewien czas w Tokio – Małgorzata Sidz oraz psycholożka Izabela Wojtaszek. We fragmencie mówiącym o negatywnych skutkach samotności, wspomniano o Japończyku Shojim Morimoto, który od kilku lat zarabia na dotrzymywaniu ludziom towarzystwa. Jego doświadczenia stanowiło wstęp do rozmowy o odosobnieniu, jakie doskwiera mieszkańcom Tokio. Zaproszone panie w krótki oraz dość wyczerpujący sposób przybliżyły widzom skalę problemu, jakim jest samotność nie tylko w Japonii, ale również w Europie i na świecie. Japonistka scharakteryzowała na czym polega *hikikomori* oraz jak najczęściej się objawia, po niej psycholożka, wyrażając swoje zdanie o działaniach Morimoto, zachęciła do szukania pomocy już na wczesnych etapach złego samopoczucia¹⁰⁶.

¹⁰² Strona główna Pytania na Śniadanie, hasło Japonia, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/tag?tag=japonia&page=4> (dostęp: 8.02.2024).

¹⁰³ M. Jarymowicz, *W poszukiwaniu przesłanek sztywności stereotypów*, w: *Stereotypy i uprzedzenia. Uwarunkowania psychologiczne i kulturowe*, red. M. Kofta, A. Jasińska-Kania, Warszawa 2001, 3–4.

¹⁰⁴ To tzw. japoński wirus samotności, słowo to określa problem, jakim jest silne izolowanie się. Osoba cierpiąca na hikikomori nie pracuje, nie opuszcza domu lub pokoju, często żyjąc na utrzymaniu rodziny. Nierzadko cały swój czas spędza na graniu na serwerach, tworząc własną rzeczywistość w Internecie.

T. Nęcki, Hikikomori, czyli w szponach samotności. Objawy, przebieg, leczenie, „Poradnik zdrowie” 13.12.2018, <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/zdrowie-psychiczne/hikikomori-czyli-w-szponach-samotnosci-objawy-przebieg-leczenie-aa-sGwv-dD4C-aYL3.html> (dostęp: 9.02.2024).

¹⁰⁵ Pytanie na Śniadanie, hasło Japonia, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/tag?tag=japonia&page=3> (dostęp: 8.02.2024).

¹⁰⁶ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.09.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/62837347/pewien-japonczyk-zarabia-oferujac-swoja-obecnosc-samotnosc-plaga-wspolczesnego-swiate> (dostęp: 9.02.2024).

Postęp technologiczny w Japonii, z którym w pewien sposób związane jest wspomniane *hikikomori*, również stał się tematem rozmów w Pytaniu na Śniadanie. Nippon wielu ludziom kojarzy się z państwem niezwykle nowoczesnym i zautomatyzowanym, co nie jest bezpodstawnym stwierdzeniem. Nowe rozwiązania związane z usprawnianiem już istniejących urządzeń można zaobserwować w wielu miejscach na świecie. Mimo tego, pewne zabiegi stosowane w Kraju Kwitnącej Wiśni stają się źródłem dyskusji. *Japońska agencja wirtualnych modelek* to materiał z 1 lipca 2020 r., w którym prowadzący wraz z zaproszonymi gośćmi: specjalistą od nowych technologii Piotrem Gnypem oraz Japończykiem i aktorem Hiroakim Murakamim, dyskutowali o fenomenie internetowych influencerów, tworzonych na potrzeby marketingowe. Skupiono się na plusach takich rozwiązań, zaznaczając, iż wirtualny model jest przede wszystkim tańszy w porównaniu z opłacaniem celebrytów i nie będzie zamieszany w skandale. Piotr Gnyp zaznaczał, że internetowi influencerzy pojawiają się również w Polsce, więc to nie nowe zjawisko, a duży wpływ na rozwój takiej technologii mają przede wszystkim gry fabularne¹⁰⁷.

W latach 2020–2022 poza nowoczesnymi technologiami pojawiało się coraz więcej materiałów dotyczących botaniki. Drzewka *bonsai*, często łączone właśnie z Japonią, doczekały się dwóch materiałów, podobnie jak *kokedama*, czyli japońska sztuka dekoracji mchu¹⁰⁸. Jednak to właśnie Ogrodowi Botanicznemu w Powsinie¹⁰⁹ przeznaczone zostały aż trzy segmenty. Polska Akademia Nauk posiada Ogród Botaniczny, mieszczący się we wspomnianej miejscowości i właśnie stamtąd nadawany był materiał poświęcony wiśniom azjatyckim – gatunkowi drzew ozdobnych, z których słynie Japonia. Doktor Artur Zagajewski wyczerpująco odpowiadał na pytania dotyczące tego gatunku drzew, jednocześnie opisując różnice między powszechnymi w Polsce wiśniami. Zademonstrował również dwie sadzonki umieszczone w ogrodzie przez japońską parę królewską.

Z biegiem lat w Pytaniu na Śniadanie pojawiało się coraz więcej materiałów o Kraju Kwitnącej Wiśni. Początkowe segmenty ukazywały jego dziwność i odmienność, jednak wraz z rozwojem Internetu oraz powszechniejszym dostępem do informacji, Japonia przestała być tak odległym, nieznanym miejscem. Swoją kulturą oraz sztuką popularną zainteresowała miliony ludzi, którzy mogli zgłębiać swoją wiedzę, nie tylko dzięki programom telewizyjnym. Pozwoliło to m.in. na weryfikację treści, jakie prezentowało Pytanie na Śniadanie. Od 2020 r. materiały o Japonii pojawiały się znacznie częściej niż w ubiegłych latach. Dodatkowo można zauważyć, że tematyka odcinków poświęconych Krajowi Wschodzącego Słońca przestała opierać się głównie na niecodziennych tytułach i uwypuklaniu „dziwności” pewnych japońskich tradycji. W analizowanym okresie oczywiście pojawiały się materiały, w których prowadzący infantylizowali treści związane z kulturą, czy

¹⁰⁷ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 1.07.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/48773212/japonska-agencja-wirtualnych-modelek> (dostęp: 11.02.2024).

¹⁰⁸ Pytanie na Śniadanie, hasło Japonia, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/tag?tag=japonia&page=3> (dostęp: 9.02.2024).

¹⁰⁹ Pytanie na Śniadanie, odcinek z 24.04.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/53463588/japonskie-ogrody-w-powsinie-cz1> (dostęp: 10.02.2024).

też stereotypowo podchodzili np. do kwestii związanych z samurajami. Warto jednak zaznaczyć, że mimo błędów popełnianych przez dziennikarzy, liczba odcinków prezentujących wartościową wiedzę dotyczącą Japonii wzrosła. Porównując dobre materiały z przedziału 2020–2022, do tych z lat wcześniejszych, zauważyć można, iż w analizowanym przedziale czasowym, jest ich znacznie więcej.

5. ZAKOŃCZENIE

Japonia jest niezwykle pięknym krajem z bogatą kulturą, a jej popularność sprawia, że coraz częściej mówi się w mediach o Kraju Kwitnącej Wiśni. Nippon wyróżnia się nie tylko ze względu na wyjątkowe tradycje, ale również położenie geograficzne determinujące jego rozwój. Niestety błędne informacje dalej pojawiają się w telewizji śniadaniowej. Stereotypy były i są bardzo krzywdzące, a przez powielanie półprawd lub fałszywych stwierdzeń tworzy się mylny obraz społeczeństwa i kraju, którego dotyczą. W artykule autorce udało się odpowiedzieć na postawione we wstępie pytania badawcze. Oglądając Pytanie na Śniadanie, odbiorcy poznawali różnorodne treści. Zdaniem Doroty Subbotko, można określić je jako *full serwis*. Tak duża odmienność i zmienność poruszanych tematów daje gwarancję odpowiedniej dynamiki programu, do której zostali przyzwyczajeni współcześni widzowie¹¹⁰. Krótki czas poświęcany na omówienie wątku dotyczącego Japonii był wielokrotnie niewystarczający. Jest to jednak cecha charakterystyczna telewizji śniadaniowej, która przede wszystkim chce utrzymać widza i nie pozwolić na to, by znudził się tym, co widzi na ekranie.

W analizowanym przeze mnie okresie w Pytaniu na Śniadanie pojawiała się więcej ciekawych i rzetelnych informacji o Japonii niż w ubiegłych latach. Pewne stereotypy czy infantylizowanie treści niestety nie zniknęły. Warto jednak zaznaczyć, iż są rzadsze niż wcześniej. Wpływ na to mogły mieć zwiększające się możliwości w wyszukiwaniu informacji przez dziennikarzy oraz rozwój Internetu ułatwiający weryfikację przez odbiorcę tego, co ukazywane jest w telewizji. Japonia przestaje być „fenomenem” kojarzonym jedynie z sushi, gejszami i ludźmi zachowującymi się w niezrozumiały dla reszty świata sposób. To przede wszystkim kraj z bogatą kulturą, malowniczymi krajobrazami oraz dużym dorobkiem artystycznym.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.01.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/46262583/sniadanie-prawdziwego-samuraja>.
Pytanie na Śniadanie, odcinek z 22.03.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/52905184/urodowe-sekret-y-gejszy-woda-ryzowa>.

¹¹⁰ O. Dąbrowska-Cendrowska, dz.cyt., 147.

- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.04.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/59701058/japonska-ieta-wodna-odchudza-i-dodaje-energii>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 12.05.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/60133367/japonskopolskie-love>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.01.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/46262583/sniadanie-prawdziwego-samuraja>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 2.01.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/57755363/polki-w-japonii-blaski-i-cienie-zycia-w-kraju-kwitnacej-wisni>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 7.06.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/60618582/zycie-kobiet-w-japonii-oczami-polek>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 13.01.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/57925974/olej-tsubaki-bez-niego-japonki-nie-wyobrazaja-sobie-pielegnacji>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 16.11.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/64548818/japonska-ceremonia-picia-herbaty>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 30.10.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/56665418/japonska-ksieczniczka-wziela-slub-i-popelnila-mezalians>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 20.03.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/47201012/nemewashi-czyli-japonska-strategia-podejmowania-decyzji-w-biznesie-ktora-swietnie-sprawdza-sie-w-wychowaniu-dzieci>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 19.09.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/62837347/pewien-japonczyk-zarabia-oferujac-swoja-obecnosc-samotnosc-plaga-wspolczesnego-swiate>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 1.07.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/48773212/japonska-agencja-wirtualnych-modelek>.
- Pytanie na Śniadanie, hasło Japonia, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/tag?tag=japonia&page=3>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 24.04.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/53463588/japonskie-ogrody-w-powsinie-cz1>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 11.09.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/49818807/pogoda>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 1.01.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/57744879/na-zywo-z-gubalowki-cz1>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 26.09.2021, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/56055735/wielka-warszawska-juz-dzis>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 10.12.2023, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/74670917/rel-slowo-roku-2023>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 12.12.2023, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/74723070/masc-i-inne-specyfiki-z-jemioly>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 13.02.2020, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/46636732/pns-extra-kuchnia-karnawalowa-pomysly-na-wykorzystanie-selera>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 14.10.2022, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/63913532/kryzys-w-zwiazku-po-narodzinach-dziecka-co-robic>.
- Pytanie na Śniadanie, odcinek z 15.07.2023, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/54849082/bostonka-czysta-wakacyjna-choroba-dzieci>.
- Spis odcinków *One Piece* 'a, <https://shinden.pl/titles/12-one-piece/episodes>.
- Strona główna Pytania na Śniadanie, hasło Japonia, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/tag?tag=japonia&page=4>, dostęp: 8.02.2024.

Opracowania

- Akira Kurosawa – *samuraj z kamerą w dłoni*, Polskie Radio 2023, <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1116235,Orson-Welles-Kino-bylo-dla-niego-wspaniala-zabawa>.
- Alt Matt, *Czysty wymysł. Jak Japońska popkultura podbiła świat*, Kraków 2021.
- Anderssen C., *Krótka historia Japonii. Od samurajów do sony*, Warszawa 2009.
- Anime – *historia fenomenu*, <https://www.atominium.com/pl/blog/dla-tlumaczy/anime-historia-fenomenu/>.

- Art., red., *16 rzeczy, których nie wiesz o Pytaniu na Śniadanie*, <https://viva.pl/ludzie/ciekawostki-pytanie-na-sniadanie-128113-r1/>.
- Biuletyn Informacyjny, *Święta i festiwale w Japonii*, Ambasada Japonii w Polsce, <https://www.pl.embjapan.go.jp/kultura/documents/Biuletyny/biuletyn0611.pdf>.
- Biuletyn Informacyjny, *Święta w Japonii*, Ambasada Japonii w Polsce, <https://www.pl.emb-japan.go.jp/kultura/documents/Biuletyny/biuletyn0918.pdf>.
- Biuletyn Informacyjny, *Życie i zwyczaje w Japonii*, Ambasada Japonii w Polsce, <https://www.pl.embjapan.go.jp/kultura/documents/Biuletyny/biuletyn0316.pdf>.
- Błaszczuk M., *Skandal w środowisku medycznym. Wybitny audiolog Adam Pabiś okazał się oszustem*, Wprost zdrowie 2023, <https://zdrowie.wprost.pl/choroby/11080099/skandal-w-srodowisku-medycznym-wybitny-audiolog-adam-pabis-okazal-sie-oszustem.html>.
- Bryłował w telewizji i mówił o zdrowiu. Okazało się, że Adam Pabiś nie jest lekarzem, Kronika Tygodnia 2023, <https://www.kronikatygodnia.plartykul/34556,brylowal-w-telewizji-i-mowil-o-zdrowiu-okazalo-sie-ze-adam-pabis-nie-jest-lekarzem>.
- Brzeska I., Bystrek K., *Czym jest anime?*, <https://jezykfilmu.pl/2021/05/28/czym-jest-anime/>.
- Co to jest cosplay?*, Cosplay Craft, <https://cosplaycraft.pl/pl/blog-co-to-jest-cosplay>.
- Czarnecki Ł., *Duch bushido. To dlatego Japończycy byli takimi potworami w czasie wojny*, <https://historia.dorzeczy.pl/sredniowiecze/164111/historia-kodeksu-bushido-samurajowie.html>.
- Czernic M., *Siedmiu Samurajów (1954)*, <https://film.org.pl/r/siedmiu-samurajow-1954-104096>.
- Czy przebita gwoździem ręka Rogalskiej w „Pytaniu na Śniadanie” to tylko trik TVP?*, Wyborcza.pl 2016, <https://wyborcza.pl/7,75398,20342547,czy-przebita-gwozdzciem-reka-rogalskiej-w-pytaniu-na-sniadanie.html>.
- Dąbrowska-Cendrowska O., *Poranny towarzysz i doradca. Polskie telewizje śniadaniowe na przykładzie programów Dzień Dobry TVN i Pytanie na Śniadanie*, Warszawa 2014.
- Ditrich R., *Ile pracują Polacy? Ekonomiści PIE sprawdzili*, Obserwator Gospodarczy, <https://obserwatorgospodarczy.pl/2022/08/06/ile-pracuja-polacy-ekonomisci-pie-sprawdzili/>.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Drive+My+Car-2021-875490/awards>.
- Filmweb, *Hayao Miyazaki – nagrody*, <https://www.filmweb.pl/person/Hayado+Miyazaki-12360/awards>.
- Filmweb, *One Piece*, <https://www.filmweb.pl/serial/One+Piece-2023-10005631>.
- Gadzińska A., *Pierwsze wydanie „Pytania na Śniadanie” wyemitowano w 2002 roku. Pamiętacie pierwszych prowadzących?*, <https://rozrywka.lelum.pl/pierwsze-wydanie-pytania-na-sniadanie-wyemitowano-w-2002-pamietacie-pierwszych-prowadzacych-ab-280422>.
- Hiroshima i Nagasaki. Dlaczego zrzucono bomby jądrowe?*, Historia Do Rzeczy 2023, <https://historia.dorzeczy.pl/druga-wojna-swiatowa/468117/hiroszima-i-nagasaki-dlaczego-zrzucono-bomby-jadrowe.html>.
- Japońskie filmy, które musisz zobaczyć – klasyka japońskiego kina wg mistrza Oyakata*, Oyakata, <https://oyakata.com.pl/ksiega-mistrza-oyakata/japonskie-filmy-ktore-trzeba-zobaczyc-klasyka-japonskiego-kina-wg-mistrza-oyakata/>.
- Japońskie kobiety*, „O Japonii – subiektywnie” blog 27.09.2022, <https://matsuki.pl/kobiety-w-japonii/>.
- Jarmowicz M., *W poszukiwaniu przesłanek sztywności stereotypów*, w: *Stereotypy i uprzedzenia. Uwarunkowania psychologiczne i kulturowe*, red. M. Kofta, A. Jasińska-Kania, Warszawa 2001.
- Kerr Alex, *Japonia utracona*, Kraków 2019.
- Kiejziewicz A., *Idealizacja, hiperbolizacja, mitologizacja. Różne sposoby kreowania stereotypowych wizji japońskości w narracjach podróżniczych*, Acta Humana, 2017, nr 8, 219–230.
- Knap Ł., *Japońskie filmy, które warto zobaczyć po seansie oscarowego „Drive My Car”*, <https://www.vogue.pl/a/japonskie-filmy-ktore-warto-zobaczyc-po-seansie-drive-my-car>.
- Kowalski J., *Pytanie na Śniadanie ma 20 lat. Przez dekady program prowadziło ponad 80 osób*, <https://www.wirtualnemedial.pl/arttykul/pytanie-na-sniadanie-jubileusz-wpadki-prowadzacy-koncert-sopot>.
- Krasny J., Gancarczyk M., *Top 5 Japońskich pisarzy na Światowy Dzień Origami*, <https://czytajpl.pl/2018/10/24/top-5-japonskich-pisarzy-na-swiatowy-dzien-origami/>.

- Krucz I., *Zmiana stereotypów: jej mechanizmy i granice*, w: *Stereotypy i uprzedzenia. Uwarunkowania psychologiczne i kulturowe*, red. M. Kofta, A. Jasińska-Kania, Warszawa 2001.
- Kruczkowska M., *Czerwone lata Japonii*, *Gazeta Wyborcza* 26.03.2007, <https://wyborcza.pl/7,75248,4015179.html>.
- Krukowska A., *Dlaczego Japończycy nie mówią prawdy?*, <https://wsjj.pl/blog/dlaczego-japonczycy-nie-mowia-prawdy>.
- Krukowska A., *Stereotypy o Japończykach*, <https://wsjj.pl/blog/stereotypy-o-japonczykach>.
- Kurdupski M., *Kto ogląda programy śniadaniowe? Statystyczny widz „Pytania na Śniadanie” ma wykształcenie średnie, a „Dzień dobry TVN” – średnie*, <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/pytanie-na-sniadanie-dzien-dobry-tvn-prowadzacy-godzina-emisja-kto-oglada>.
- Kurdupski M., *Pytanie na Śniadanie z największą widownią. Dzień dobry TVN liderem w grupach komercyjnych*, <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/programy-sniadaniowe-pytanie-na-sniadanie-lider-dzien-dobry-tvn>.
- Literatura japońska: historia i najważniejsze dzieła literackie, które warto znać!*, <https://skupszop.pl/blog/literatura-japonska-historia-i-najwazniejsze-dziela-literackie-ktore-warto-znac>.
- Lobato Roberto Muelas, *Tożsamość społeczna: dlaczego czujemy potrzebę przynależności?*, <https://pieknoumyslu.com/tozsamosc-spoeczna-przynaleznosc/>.
- Marzena Rogalska *przebita gwoździem na wizji?*, RMF, <https://www.rmf.fm/magazyn/news,4874,marzena-rogalska-przebita-gwozdzciem-na-wizji.html>.
- Mossakowski P., *Miłość, zdrada i Czechow. Recenzja filmu „Drive My Car” w reżyserii Ryusukego Hamaguchiego*, *Kultura Liberalna* 2022, Nr 688, <https://kulturaliberalna.pl/2022/03/15/miloszczdrada-i-czechow-recenzja-drive-my-car-ryusuke-hamaguchi-pawel-mossakowski/>.
- Nęcki T., *Hikikomori, czyli w szponach samotności. Objawy, przebieg, leczenie*, *Poradnik zdrowie* 13.12.2018, <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/zdrowie-psychiczne/hikikomori-czyli-w-szponach-samotnosci-objawy-przebieg-leczenie-aa-sGwv-dD4C-aYL3.html>.
- Niećko D., *Thum na spotkaniu ze słynnym pisarzem*, <https://tvs.pl/informacje/tlum-na-spotkaniu-z-pisarzem-zobaczcie-kolejke/>.
- Olender A., *„Takich ludzi nie zapraszać”. Lekarz mówi o awanturze w TVP i ostrzega przed teoriami spiskowymi*, <https://natemat.pl/309777,brzozowski-o-lekarzach-w-tvp-ciemiega-ostrzega-przed-teoriami-spiskowymi>.
- One Piece, „Anime Mania” blog, <https://animemania.pl/one-piece/>.
- Ozaki Yei T., *Baśnie japońskie*, tłum. A. Wosińska, Bydgoszcz 2016.
- Paclawski J.Ł., *Ściganie przestępczości White Collar Crime w Polsce i Japonii*, *Studenckie Zeszyty Naukowe* 2016, vol. XIX, nr 29, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_17951_szn_2016_19_29_47/c/2913-2986.pdf.
- Polacy regularnie robią nadgodziny. Liczby są alarmujące, *money.pl* 2023, <https://www.money.pl/gospodarka/polacy-regularnie-robia-nadgodziny-liczby-sa-alarmujace-6945732983352160a.html>.
- Polska Agencja Inwestycji i Handlu, https://www2.paih.gov.pl/20220517/webinarium_sektor_kosmetyczny_japonia.
- Powierska A., *Efekt WOW. Telewizja jako performans ludyczny*, *Czas Kultury* 2013, nr 29, 40–45.
- Robaczek K., *Orient light? O Japonii i Japończykach w najnowszym amerykańskim filmie popularnym*, *Litteraria Copernicana* 2014, nr 2(14), 284–293.
- Ryall Julian, *The story of Studio Ghibli and Hayao Miyazaki: beautiful art and the passion that made anime a world beater*, *myNews* 2021, <https://www.scmp.com/lifestyle/entertainment/article/3125121/story-studio-ghibli-and-hayao-miyazaki-beautiful-art-and>.
- Sanakiewicz M., *Poetyka telewizyjnych programów porannych. Między informacją, tabloidem i autopromocją*, Warszawa 2013.
- Siennicka Łucja, *Jako jedna z niewielu zachowała pracę w „Pytaniu na Śniadanie”*. „Jest mi trudno”, <https://rozrywka.radiozet.pl/plotki/jako-jedna-z-niewielu-zachowala-prace-w-pytaniu-na-sniadanie-jest-mi-trudno>.
- Słownik języka polskiego PWN, 8, <https://sjp.pwn.pl/sjp/specjalista;2575950.html>.

- Strehlau K., *Clickbait – co to jest, dlaczego się go używa i czy przynosi realne korzyści?*, Harbingers 19.04.2021, <https://harbingers.io/blog/clickbait-co-to-jest-dlaczego-sie-go-uzywa>.
- Szyłko-Kwas J., *Telewizja śniadaniowa w Polsce, czyli ile można zmieścić w jednym programie telewizyjnym*, Współczesne media: kryzys w mediach, t. 2, Lublin 2012.
- Wasiński S., *Światy mityczne, światy logiczne, Odmienne wizje w twórczości Studia Ghibli*, <https://wchlonietyprzezorient.wordpress.com/2015/11/06/swiaty-mityczne-swiaty-logiczne-odmienne-wizje-w-tworczosci-studia-ghibli/>.
- Wiśniewski M.R., *Otaku muszę umrzeć*, dwutygodnik.com 02/2016, nr 181, <https://www.dwutygodnik.com/artukul/6459-otaku-musza-umrzec.html>.
- Wojciszke B., *Psychologia społeczna*, Warszawa 2020.

SUSHI AND PRETTY TREES STEREOTYPING OF JAPAN IN THE PROGRAM „QUESTION FOR BREAKFAST” IN THE YEARS 2020–2022

Summary

The aim of the article is to attempt to show how the culture of the Land of the Rising Sun is often infantilized and trivialized on breakfast television. Three years of broadcasting were selected for detailed analysis, which allow us to look at the issue and draw conclusions. The publication attempts to answer the following questions: what content about Japan is most often discussed by journalists? How is the subject matter related to the culture of the Land of the Rising Sun infantilized and simplified in “Question for Breakfast”? Has the style of talking about Japan and its culture changed or is it becoming professionalized over the years? The author used the content analysis method.

Key words: Japan, Question for Breakfast, breakfast television, culture, stereotype

Nota o Autorce

Ewelina FALKOWSKA – studentka studiów II stopnia na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
Kontakt e-mail: ewelinafalkowska2001@wp.pl